

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

Sociální sítě a rizika plynoucí z jejich užívání v prostředí ZŠ

Veronika Lechnerová, DiS

Katedra pedagogiky

Vedoucí práce: PhDr. Ivo Syříšně, Ph. D.

Studijní program: Výchova ke zdraví a pedagogika se zaměřením na vzdělávání

2016/2017

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
akademický rok 2016/2017

Jméno a příjmení studenta:	Veronika Lechnerová, DiS.
Studijní program:	Specializace v pedagogice (B7507)
Studijní obor:	Pedagogika a Výchova ke zdraví (7501R008, 7507R031)
Název tématu práce v českém jazyce:	Sociální sítě a rizika jejich užívání v prostředí ZŠ
Název tématu práce v anglickém jazyce:	Social networks and the risks arising from their use
Vedoucí bakalářské práce:	PhDr., Ivo Syřiště, Ph.D.
Předpokládaný rozsah bakalářské práce ¹ :	45 normostran
Datum zadání práce:	9. června 2016
Předběžný termín odevzdání práce:	1. dubna 2017

V Praze dne:

.....
vedoucí katedry

¹ Minimální rozsah práce činí standardně 40 normostran (72 000 znaků vč. mezer) vlastního textu.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Sociální sítě a rizika plynoucí z jejich užívání v prostředí ZŠ vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování panu PhDr. Ivo Syřiště, Ph.D., za jeho rady, ochotu a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

.....

podpis

NÁZEV:

Sociální sítě a rizika jejich užívání v prostředí ZŠ

AUTOR:

Veronika Lechnerová, DiS.

KATEDRA (ÚSTAV):

Katedra pedagogiky

VEDOUCÍ PRÁCE:

PhDr. Ivo Syřiště, PhD.

ABSTRAKT**KLÍČOVÁ SLOVA:**

Sociální sítě, internetová gramotnost, kyberšikana, prevence

Bakalářská práce je zaměřena na rizika plynoucí z užívání a navštěvování sociálních sítí dětmi základních škol. Je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část je zaměřena na teoretické vymezení problematiky sociálních sítí, pojednává o rizicích a prevenci před nežádoucími jevy, které se na těchto sítích vyskytují. Praktická část je zaměřena na realizaci a vyhodnocení dotazníkového šetření, jenž bylo realizováno na Základní škole Český Brod. Cílem bakalářské práce je srovnání teoretických poznatků ohledně rizik sociálních sítí načerpaných z odborné literatury a dalších zdrojů, které jsou formulovány formou hypotéz a následné srovnání těchto hypotéz s výsledky dotazníkového šetření. Výsledkem bakalářské práce je zjištění, že u dětí ve věku jedenáct až patnáct let na dané základní škole, je nejoblíbenější sociální sítí Facebook a Youtube. Dále pak také z výsledků vyplývá, že více než padesát procent má svůj profilový účet na vybraných sítích zabezpečen. Méně než polovina vybraných žáků se na sociální sítí setkala s negativním chováním a v neposlední řadě byl také zjištěn fakt, že v případě zkušenosti s nevhodným chováním vůči vlastní osobě by se děti nejčastěji obraceli na rodiče. Závěrem této práce je doporučení preventivních opatření nejen v rodině, ale také ve škole.

TITLE:

Social networks and the risks arising from their use

AUTHOR:

Veronika Lechnerova, DiS.

DEPARTMENT:**SUPERVISOR:**

PhDr. Ivo Syříště, PhD.

KEYWORDS:

Social networks, safety on social networks, cyberbullying, cybergrooming, prevention.

Bachelor thesis is focused on the risks arising from the use of social networking by elementary school children. It is divided into two parts, theoretical and practical. The first part is focused on theoretical definition of social networking, discusses the risks and prevention of adverse phenomena that occur on these networks. The practical part focused on the implementation and evaluation of a questionnaire survey, which was performed at the Elementary school Cesky Brod. The goal of the thesis is the comparison of theoretical knowledge about the risks of social networking drawn from literature and other sources that are formulated through hypotheses, and subsequent comparison of these hypotheses with the results of the survey. The conclusion of this thesis is the finding that among elementary school children eleven to fifteen years old, Facebook and YouTube are the most popular social networks. The results show that more than fifty percent of children have existing private profiles. Less than half of selected students experienced negative behavior on the social networks. It was also concluded that in case of negative behavior towards the selected children, most children would turn to their parents for help.

Obsah

Úvod	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Sociální sítě – jejich význam i rizika.....	11
1.1 Historie internetu a sociálních sítí.....	11
1.2 Specifika kyberprostoru a vybraných sociálních sítí	13
1.2.1 Facebook.....	15
1.2.2 Instagram	17
1.2.3 YouTube	18
2 Rizika využívání sociálních sítí.....	19
2.1 Využívání internetu dětmi u nás na Slovensku	19
2.2 Rizika plynoucí z využívání sociálních sítí.....	22
2.3 Falešná identita a její zneužívání na sociálních sítích.....	24
2.3.1 Kybergrooming.....	24
2.3.2 Sexuální obsah na internetu a sociálních sítích	28
2.4 Kyberšikana.....	30
2.4.1 Kyberstalking.....	32
3 Prevence.....	33
3.1 Internetová gramotnost a ochrana dětí v kyberprostoru.....	33
3.1.1 Bezpečný účet na Facebooku.....	36
3.2 Internetové portály určené pro on-line bezpečnost	38
3.2.1 Národní centrum bezpečnějšího internetu	38
3.2.2 Bezpečný internet	39
4 Cíle dotazníkového šetření a formulace hypotéz.....	41
4.1 Cíle dotazníkového šetření.....	41
4.2 Formulace hypotéz	42
4.3 Charakteristika výzkumného vzorku.....	42
5 Výsledky dotazníkového šetření.....	43
5.1 Výsledky dotazníkového šetření v devátých třídách.....	43

5.1.1	Dívky	43
5.1.2	Chlapci	44
5.2	Výsledky dotazníkového šetření v osmých třídách	45
5.2.1	Dívky	45
5.2.2	Chlapci	46
5.3	Výsledky dotazníkového šetření v sedmých třídách	48
5.3.1	Dívky	48
5.3.2	Chlapci	49
5.4	Výsledky dotazníkového šetření v šestých třídách	50
5.4.1	Dívky	50
5.4.2	Chlapci	52
6	Diskuze	53
	Závěr	60
	Seznam použitých informačních zdrojů	62
	Seznam obrázků, tabulek a grafů	65
	Přílohy	66

Úvod

Sociální sítě jsou fenoménem dnešní společnosti. Spojují nás, zprostředkovávají nám kontakt s okolním světem a někdy by se i dalo říci, že díky nim ztrácíme sociální zábrany, které mnohdy v reálném světě máme. Kontakt je dnes velmi snadnou záležitostí, bohužel se často jedná pouze o kontakt virtuální. Jako fyzické osoby, jsme si však spíše čím dál více vzdáleni. A přestože disponujeme stovkami takzvaných *přátel* na sociálních sítích, v reálném životě je pravý význam tohoto slova mnohdy opomíjen.

Tato skutečnost se však už nedotýká pouze dospělých. Čím dál více ohroženou skupinou jsou také děti a dospívající, kteří ve společnosti vyrůstají. Každý den musí čelit nástrahám dnešního světa, který skýtá již nejen pouze jednu realitu, nýbrž dvě. Skutečnou a tu kybernetickou.

Několik let jsem působila jako vychovatelka a posléze jako učitelka informačních a komunikačních technologií na základní škole. Právě během tohoto působení mě zaujala problematika internetu a sociálních sítí. V rámci výše uvedeného předmětu jsem pravidelně zařazovala do výuky různé činnosti vedoucí k prevenci před negativním vlivem internetu a sociálních sítí. Právě ty mají v dnešní době opravdu velmi silný vliv a není proto divu, že kyberšikana či kybergrooming jsou dnes aktuálními tématy v oblasti školství.

Cílem bakalářské práce je tedy teoretické vymezení problematiky využívání sociálních sítí dětmi v České republice i v zahraničí. Zaměřuje se nejen na rizika, která plynou z jejich využívání, ale následně také mapuje trávení času na sociálních sítích a způsob jejich zabezpečení u žáků na druhém stupni vybrané základní školy za pomoci dotazníkového šetření.

Obsah práce je rozdělen do dvou částí. První část je teoretická a je zaměřena na sociální sítě z hlediska historie a terminologie. Dále část obsahuje charakteristiku tří předních sociálních sítí, které jsou dnes nejpopulárnější. Těmi jsou Facebook, Instagram a YouTube. V neposlední řadě je zde pojednáno o rizicích, která se v prostředí sociálních sítí vyskytují, a také o preventivních programech a opatřeních, které mohou být v oblasti školství využity pro podporu internetové gramotnosti u nás.

Druhá část je praktická a je zaměřena na zmapování intenzity využívání sociálních sítí u žáků druhého stupně na vybrané základní škole. Mezi dílčí cíle této práce patří zjištění druhů sociálních sítí, které děti navštěvují, schopnosti zabezpečení jejich profilů a

v neposlední řadě také povědomí o rizicích, které z navštěvování sítí plynou. Získaná data jsou následně porovnána s vytvořenými hypotézami.

Pro zpracování bakalářské práce jsem využila analýzy odborné literatury české i zahraniční. Dále jsem čerpala z dokumentace Základní školy Český Brod a k získání dat jsem využila dotazníkové šetření u vzorku žáků druhého stupně ve věkové kategorii od jedenácti do patnácti let.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Sociální sítě – jejich význam i rizika

1.1 Historie internetu a sociálních sítí

Již od nepaměti má snad každý jedinec touhu po lidském kontaktu. A to nejen po fyzickém, ale dnes již také po tom virtuálním. Spojení, která nám dnes internet a sociální sítě umožňují mají mnoho výhod. Můžeme se díky nim například ve vteřině spojit s jiným člověkem pomocí textové zprávy na druhém konci kontinentu nebo i audiovizuálně. Současně se však na internetu i na sociálních sítích skýtá také mnoho rizik.

Sociální sítě spojují lidé jakéhokoliv druhu po celém světě za účelem sdílet informace. Dalo by se říci, že tyto sítě slouží zejména k tomu, že umožňují jejím uživatelům být v kontaktu s ostatními a vybudovat si tak vlastní síť kontaktů. Díky tomu lidé spolupracují a vytváří komunitu v rámci níž šíří informace a sdílí obsah [1, str. 18]. Vnitřní náplň sítí tedy vytvářejí uživatelé sami a tudíž se každý z nich podílí na tvorbě virtuálně-reálného světa, který se neustále rozrůstá.

Než ale mohly vzniknout sociální sítě, musela vzniknout jiná síť – tedy ta internetová. Internet má svou historii v armádních výzkumech. **ARPANET** byl experimentální program, který vznikl v roce 1969 na americké půdě a měl za cíl rychlý přenos informací. Tato síť se však později rozrostla o obchodní společnosti i o jednotlivce a byla označována jako DARPA Internet, což nakonec vedlo ke zkrácení na dnes již známý internet. V České republice však nastal zlom až v letech 1995 a 1996, kdy na trh vstoupily komerční firmy, které poskytovaly připojení k internetové síti [2, str. 17-19]. Dnes, o pouhých deset let později, si již nedokážeme představit život bez internetu. Zrychlil se s ním nejen přenos dat, ale dalo by se říct, že i sám život.

Za počátek sociálních sítí můžeme považovat v roce 1997 vznik webové stránky nesoucí název **SixDegrees.com**. Ta měla jako počáteční funkci tvorbu osobního profilu a současně tvorbu seznamu profilu přátel. Na začátku roku 1998 bylo již možné si prohlížet profily přátel v seznamu a také jim posílat zprávy. Zde vlastně také můžeme sledovat počátek textových aplikací jakými jsou dnes například Messenger či WhatsApp. Postupem času si SixDegrees.com získalo miliony uživatelů. Dále pak v roce 2001 vznikla stránka Ryze.com, která sloužila k podpoře pracovních sítí a byla tak předchůdcem dnešního LinkedInu.

Přelomový byl však až později **rok 2003**. Tehdy totiž vznikl **MySpace**, což je dodnes hojně využívaná sociální síť, především ve Spojených státech Amerických. Vznikla původně jako konkurent stránek Friendster či Xanga, což byly také sociální sítě. Cílem bylo sblížit i jedince, kteří si byli za běžných okolností cizí a v reálném světě se neznali. Například v Los Angeles začali hudebníci rockových kapel vytvářet profily svých skupin na MySpace, což poskytovalo hned několik výhod. Hudebníci mohli být v kontaktu se svými fanoušky, stránka pro ně byla vhodnou formou sebepropagace a také mohli prostřednictvím své stránky na sociální síti spojit posluchače z různých konců světa. Díky tomu se následně v roce 2004 připojili k užívání MySpace i teenageři, kteří chtěli *sledovat* svou oblíbenou kapelu, či se chtěli propojit se staršími členy rodiny.

V tomtéž roce vznikl na Harvardské univerzitě **Facebook**. Původně se jednalo o sociální síť pouze pro studenty Harvardu a její uživatelé museli vlastnit emailovou adresu s příponou harvard.edu. Postupem času začal Facebook podporovat studenty dalších vysokých škol ve Spojených státech Amerických a v roce 2005 expandoval mezi středoškoláky. Postupem času se připojili i profesionálové využívající korporátní síť a nakonec i kdokoli, kdo měl o profil na Facebooku zájem. Na této sociální síti se personalizace soukromých i profesních profilů dotáhla takřka k dokonalosti. A proto je zde časté sdílení obsahu a informací i s uživateli, které v reálném světě neznáme, jelikož k propojení stačí jakýkoliv zájem. Například již výše uvedené hudební kapely [3, str. 210-230].

YouTube, jakožto další specifická sociální síť vznikla v roce 2005. Jejím cílem bylo hlavně odstranit technologické překážky při sdílení videí online. Webová stránka měla velmi jednoduché rozhraní a tak mohl uživatel snadno nahrávat i sdílet videa. Zlom však nastal pro YouTube v roce 2007, kdy jej koupil Google za 1,65 bilionů dolarů [4, str. 1]. Dnes je tato síť jednou z nejvyhledávanějších a to především dětmi a teenagery jelikož sdílení i sledování videí je dnes velmi oblíbenou zábavou této věkové skupiny.

Nejmladší z těchto velmi populárních sociálních sítí je **Instagram**. Ten byl vyvinut v roce 2010 a byl prostorem, kde mohl uživatel sdílet svůj život s ostatními prostřednictvím fotek. Velmi rychle se stal populárním po celém světě a hojně využívaným především celebritami a korporátními společnostmi. Dnes má tato síť miliony uživatelů po celém světě a je na ní přidáváno kolem 40 milionů fotek každý den [5, Chapter one].

Přelomové z hlediska sociálních sítí byl také vznik mobilních telefonů s internetovým připojením. Díky tomu je totiž možné být online téměř kdekoli a kdykoli. Dokud byl

internet spojen pouze s počítačem, byly sociální sítě vázány na místo, kde se počítač nacházel. Proto byl pohyb na internetu z dnešního pohledu do značné míry omezen. Dnes je však možné díky tabletům a *chytrým telefonům* (smart phones, což je např. iPhone s podporou více funkcí, jako jsou prohlížeč, e-mail, navigační nástroje apod.), být prakticky nepřetržitě online. Zároveň je na nich možné vytvářet audiovizuální záznamy, které lze prakticky ihned sdílet skrze sociální sítě [6, str. 19].

1.2 Specifika kyberprostoru a vybraných sociálních sítí

Pro běžného uživatele je sociální síť pouze jednoduchá aplikace, kterou využívá v rámci své návštěvy na internetu. Sociální síť jako taková se skládá z přihlašovací stránky, uživatelského účtu, který má podobu takzvaného profilu. Dále se zde nachází i mnoho her a nástrojů určených pro zábavu [7, str. 7].

Dalo by se říci, že hlavním znakem všech sociálních sítí je takzvané **sdílení**. Může se jednat o sdílení informací, zpráv, hudby, videí, článků a mnoho dalšího. Důležitým faktorem však je, že nejde o sdílení během komunikace tváří v tvář, nýbrž o sdílení informací v takzvaném **kyberprostoru**. Člověk se stává součástí kyberprostoru ve chvíli, kdy za pomoci internetových sítí vstupuje do online prostředí [2, str. 28]. Tento prostor má svá **zvláštní specifika**, kterými se od běžné reality liší.

Jedním z nich je způsob komunikace, který zde probíhá. Ten se odehrává většinou formou psaného textu, tedy pomocí takzvaného **textingu**. Tím je však komunikace okleštěna o spontánnost a nonverbální projevy, které jsou v běžné komunikaci tváří v tvář běžné a také velmi důležité. Bez tohoto lidského faktoru je ztížena například empatie. Na druhou stranu je tato forma komunikace někdy mnohem přímočařejší či dokonce odvážnější ve vztahu k druhému člověku a to jak pozitivním, tak i negativním způsobem.

Jednou z forem textingu je **instant messaging** (IM). Jedná se o internetovou službu, kterou dnes poskytuje mnoho sociálních sítí a která umožňuje uživatelům sledovat, kdo z jejich přátel je právě připojen. Podle potřeby pak může jedinec prakticky kdykoliv posílat zprávy, chatovat, přeposílat soubory a i jinak komunikovat“ [2, str. 42].

Pozitivní na této službě je její rychlost. Jelikož dnes většina chytrých telefonů podporuje službu internetu v mobilu, je možné být online takřka kdykoliv. A to díky tomu, že sociální sítě mají dnes také své **mobilní aplikace** přímo určené pro užívání v mobilním telefonu.

Tyto aplikace jsou typem aplikačního softwaru a jsou určeny ke spuštění na mobilních zařízeních [8]. Například Facebook má svou aplikaci pro prohlížení sociální sítě jako takové, ale také má svoji vlastní chatovací aplikaci, která se jmenuje Messenger. Proto, aby uživateli zpráva došla nemusí být online, nicméně musí mít v telefonu výše zmíněnou aplikaci a internet v mobilu. Díky tomu je uživatel prakticky neustále připojen k sociální síti.

V návaznosti na to, je právě **chat** další využívanou formou IM. Jedná se vlastně o komunikaci dvou a více osob v rámci komunikační sítě. Tento chat se může nacházet například v rámci již výše uvedeného Messengeru, kde je možné komunikovat i mezi více osobami než jsou dvě, nebo lze pro to využívat jiné aplikace (např. WhatsApp nebo ICQ). Další z možností je návštěva samostatné chatovací stránky. Ty se nachází například na webové stránce www.lide.cz. Zde jsou takzvané chatovací místnosti a diskusní fóra, která jsou na různá témata. Mohou být volnočasová, kde si uživatel může s ostatními chatovat na téma hudba a film či sport. Dále se tu nachází chatovací místnosti, které jsou určené k seznámení (např. Abnormálně nejlepší pokec 12 – 20).

Tyto chatovací místnosti se například od Messengeru liší tím, že se zde nachází veřejná zed', na kterou mohou psát všichni uživatelé, kteří jsou zrovna online. Díky tomu je možné sledovat zprávy všech a reagovat na ně před zraky dalších uživatelů. V Messengeru probíhají zprávy většinou pouze ve dvojicích a není možné je sledovat na podobné veřejné zdi.

V rámci IM nebo i jinde v kyberprostoru se může objevit takzvaná net democracy, což je dalším specifikum kyberprostoru a volně přeloženo se jedná o **rovnost sociálního statutu**. Na internetu je možné se ke všemu svobodně vyjádřit bez ohledu na rasu, pohlaví, věk či vzdělání. Názor každého má tedy stejnou váhu, tedy alespoň v prostředí kyberprostoru. Je zde možnost schovat se za úplnou anonymitu nebo si vytvořit zcela novou identitu. A právě tato **flexibilita identity** je velkým potenciálním rizikem při pohybu na sociálních sítích.

Kombinace všech výše uvedených specifíků může vést k takzvané disinhibici, což znamená **odložení zábran**. Mnohdy se totiž lidé na internetu chovají zcela jinak než v reálném životě, jelikož komunikace tváří v tvář má své sociální normy. Jinými slovy komunikace mezi dospělým a dítětem může v reálném světě vypadat jinak než v internetové konverzaci [2, str. 28 – 33].

Krom klasických internetových stránek lze dnes také v kyberprostoru nalézt takzvané **blogy**, což jsou internetové deníky, které nabývají v současné době na popularitě. Příspěvky jsou většinou pouze od jednoho editora a každý blog má své hlavní téma, kterému se věnuje (móda, zdraví, filmy, knihy, atd.). Příspěvky na blogu jsou vždy řazeny chronologicky a ty nejnovější se vždy nachází zcela nahoře. I když je blog psán na vybrané specifické téma, většinou se na něm dají dohledat i soukromé informace o autorovi [2, str. 46].

Všechna výše uvedená specifika se v kyberprostoru skutečně nachází a nejčastěji na ně můžeme narazit právě na sociálních sítích. Mezi nejznámější sociální sítě, které mají po celém světě milióny uživatel patří Facebook, Instagram a YouTube.

1.2.1 Facebook

Facebook je dnes pravděpodobně nejpoblárnější sociální síť na světě a využívá jí přes 500 miliónů aktivních uživatelů. Kdyby byl Facebook zemí, byl by třetí největší na světě a před ním by byla pouze Čína a Indie [9, str. 1].

Pokud uživatel chce být součástí sociální sítě, je k tomu zapotřebí, aby si založil takzvaný **profil**. Právě pomocí profilu a na něm publikovaném obsahu, se uživatel veřejně prezentuje nejen na Facebooku ale i na internetu. Jedná se o stránku, kde jedinec sdílí různé druhy informací, které mohou zahrnovat jeho koníčky, členy rodiny nebo i školu, kde právě studuje [10, str. 33]. Součástí profilu je i takzvaná zeď, což je stránka, kde kromě osobních informací může uživatel také sdílet fotky, videa, hudbu i reklamu.

Svůj profil na Facebooku může mít fyzická osoba, firma i celebrita a jeho založení je zdarma. Tato sociální síť v pravidelných intervalech aktualizuje svůj vzhled i svoje funkce a díky tomu se dá říci, že Facebook je jednak nejuniverzálnější a dnes již nejspíše také nejvyužívanější sociální síť.

Základem Facebooku jsou takzvaní **přátelé**, kterými jsou nazváni ostatní uživatelé. Toto přátelství lze navázat pouze symetricky, což znamená, že přátelství musí potvrdit buď uživatel sám nebo druhá strana. Pokud není potvrzeno, nebude toto přátelství navázáno a není tudíž možné vidět příspěvky a obsah zdi toho druhého [10, str. 7]. Tato skutečnost dává uživateli do jisté míry možnost hlídat si své soukromí, jelikož si přátele, kterým potvrzuje přístup na svůj na profil, vybírá sám.

Nicméně Facebook, podobně jako další webové stránky či aplikace, má různé formy zabezpečení. Přihlášení na počítači probíhá tak, že uživatel zadá do přihlašovací lišty svoji

emailovou adresu a následně heslo. V mobilním zařízení stačí otevřít aplikaci. K té je uživatel většinou nepřetržitě přihlášen.

Na začátku zřizování profilu si lze vybrat, zdali bude uživatelský profil veřejný nebo soukromý. Toto nastavení lze později samozřejmě změnit. Pokud si však, ale uživatel nezvolí soukromou formu profilu, automaticky je mu přidělen profil veřejný. Může se tak stát, že uživatel má svůj profil veřejně dostupný a sám o tom ani neví. Záměrně veřejné profily využívají například hudební kapely, celebrity i politické strany a to zejména v rámci sebepropagace a reklamy.

Pro zřízení uživatelského profilu na Facebooku potřebuje uživatel pouze platnou emailovou adresu a mobilní telefon. Na emailovou adresu uživateli dorazí hypertextový odkaz, na který je třeba kliknout pro aktivaci profilu. Facebook skutečnou identitu jedince nijak neověřuje a tudíž profil uživatele může být založen na základě skutečných údajů či nikoliv. Uživatel také může mít více profilů, pokud každému z nich vytvoří novou emailovou adresu. Tuto možnost využívají například celebrity, které mají jeden veřejný profil pro své fanoušky a jeden soukromý profil pro přátele a rodinu.

Příspěvky, které uživatel sdílí na své zdi, se automaticky zobrazují na zdi jeho přátel na Facebooku. Tyto příspěvky vlastně tvoří individuální obsah každého uživatele této sociální sítě. Na příspěvky lze také reagovat a to buď komentářem, sdílením nebo jej pozitivně ohodnotit speciálním tlačítkem.

Facebookový profil jde také propojit s již výše uvedenými blogy. Tímto způsobem se dnes propaguje většina blogerů, kteří sdílí své články nejen na blogu, ale i na Facebooku a na dalších sociálních sítích. Díky tomu zvětšují rozsah čtenářů a potenciálních fanoušků, které mohou na Facebooku taktéž získat.

Všechny výše uvedené vlastnosti Facebooku mají svá pozitiva i negativa. Mezi přínos této sociální sítě rozhodně patří skutečnost, že dokáže propojit uživatele z celého světa a umožnit jim rychlou komunikaci i přehled o životě a novinách toho druhého. Lze se zde seznámit, poznat nové přátele nebo objevit zajímavý blog či diskuzi, která rozšíří uživatelům rozhled. Na druhou stranu je zde i mnoho rizik, která jsou především spojena s ochranou soukromí, možností krádeže identity nebo dokonce s kyberstalkingem. V neposlední řadě se poslední dobou také hovoří o závislosti na této sociální síti. O těchto rizicích je podrobněji pojednáno níže.

1.2.2 *Instagram*

Tuto sociální síť definují dvě slova a těmi jsou **fotografie** a **komunita**. Oproti Facebooku, kde je značná variabilita ve sdílení příspěvků, je Instagram soustředěn pouze na sdílení fotek a velmi krátkých videí, které mají přibližně 15 vteřin. Fotky i videa lze v rámci mobilní aplikace různě upravovat a retušovat. Sdílení obrázků přes Instagram je mnohem snazší než u jiných sociálních sítí, kde nahrávání fotek zabere více času. Na Instagramu lze upravit i nahrát fotku během několika málo vteřin a to ve velmi dobré kvalitě. Využívají jej opět velmi hojně celebrity nebo i velké firmy či společnosti za účelem reklamy [5, Chapter one].

Uživatel si profil může zřídit opět zdarma a pouze pomocí emailové adresy. Nebo jej lze rovnou propojit s Facebookovým účtem, což je velkou výhodou této sociální sítě. Opět se zde profily dělí na veřejné a soukromé a pokud chce uživatel soukromý profil, musí si jej nastavit v aplikaci po založení, jinak je mu opět automaticky přidělen profil veřejný. Na Instagramu se však oproti Facebooku nachází drtivá většina veřejných profilů, a to z toho důvodu, že se vzájemně sledují uživatelé z celého světa, aniž by se v reálném světě znali. A i když má Instagram i svou webovou adresu, nejvíce je využívána jeho aplikace v mobilních zařízeních.

Cílem této aplikace je tedy propojení uživatelů skrze fotky. Zde se nenavazují přátelství jako u výše uvedené sociální sítě, nýbrž zde má každý uživatel takzvané follows, což v překladu znamená sledující. Uživatel má tedy na svém profilu další uživatele, kteří ho sledují a stejně tak on sám má na svém profilu uživatele které sleduje on. Na Instagramu lze tedy najít i takové uživatele, kteří mají více jak 14 tisíc sledujících.

Instagram lze propojit s Facebookem nejen prostřednictvím přihlašování, ale také skrze příspěvky. Fotografie z Instagramu lze zároveň sdílet i na Facebooku. Aplikace totiž nabízí volbu sdílení hned po vytvoření fotografie a dá uživateli na výběr hned z několika sociálních sítí, kde může svou fotografii nebo video sdílet.

I tato sociální síť má své klady a zápory. Mezi pozitiva patří její rychlost a jednoduchost při používání. Dále pak možnost sledovat fotky lidí z celého světa a to například za účelem motivace. Nachází se zde například mnoho sportovně založených osobností, které radí svým sledujícím jak žít zdravě. Mezi negativa patří skutečnost, že je zde opět ohroženo soukromí uživatele. Dále se zde také nachází mnoho fotek dětí a dospívajících, což může být žádoucím materiálem pro pedofily a kybergroomery. Tato rizika jsou podrobně rozvedena níže.

1.2.3 *YouTube*

V dnešní době je YouTube nejpopulárnější webovou stránkou, která je zaměřena na **sdílení videí**. Každý den je zde shlédnuto kolem 100 milionů videí a nahráno přibližně 7 tisíc videí lidmi po celém světě a tento počet se neustále rozrůstá. Avšak nejpočetnější skupinou sledujících videa na této sociální síti jsou dívky a chlapci ve věku 12 až 17 let. Pro tyto děti a dospívající je na YouTube nejzajímavější skutečnost, že se zde mohou propojit s lidmi, které znají i s těmi, které neznají [11, str. 25 – 26].

YouTube má svou webovou stránku a současně i vlastní mobilní aplikaci, kterou si uživatel může stáhnout do mobilu zdarma. Na této sociální síti se nachází videa s různou tematikou (hudební videoklipy, filmové trailery, návody na vaření, líčení či oblékání...). Webová stránka i aplikace mají velmi jednoduché rozhraní. Vyhledávání videí probíhá tak, že uživatel zadá jedno nebo více klíčových slov do lišty umístěné v horní části stránky nebo aplikace, a následně mu vyjede seznam videí, ve kterých se uvedená slova nachází.

Zakládání profilu probíhá podobně jako u Facebooku nebo Instagramu na základě emailové adresy. Zde se však může přihlásit pouze uživatel s emailovou adresou s příponou @google.com. Pokud chce uživatel videa pouze sledovat, stačí mu pouze emailem vytvořený účet. Když se však uživatel chce aktivně podílet na obsahu této sociální sítě, a to buďto tím, že chce přidávat komentáře, tvořit si seznamy videí nebo nahrávat vlastní videa, je třeba si založit takzvaný **veřejný kanál** na YouTube. Kanály si uživatelé mohou vzájemně sledovat či komentovat. Pokud chce uživatel sledovat videa z jiného kanálu, stačí se přihlásit k odebrání jeho videí. K tomuto odebrání videí není třeba souhlasu majitele kanálu [12, str. 6].

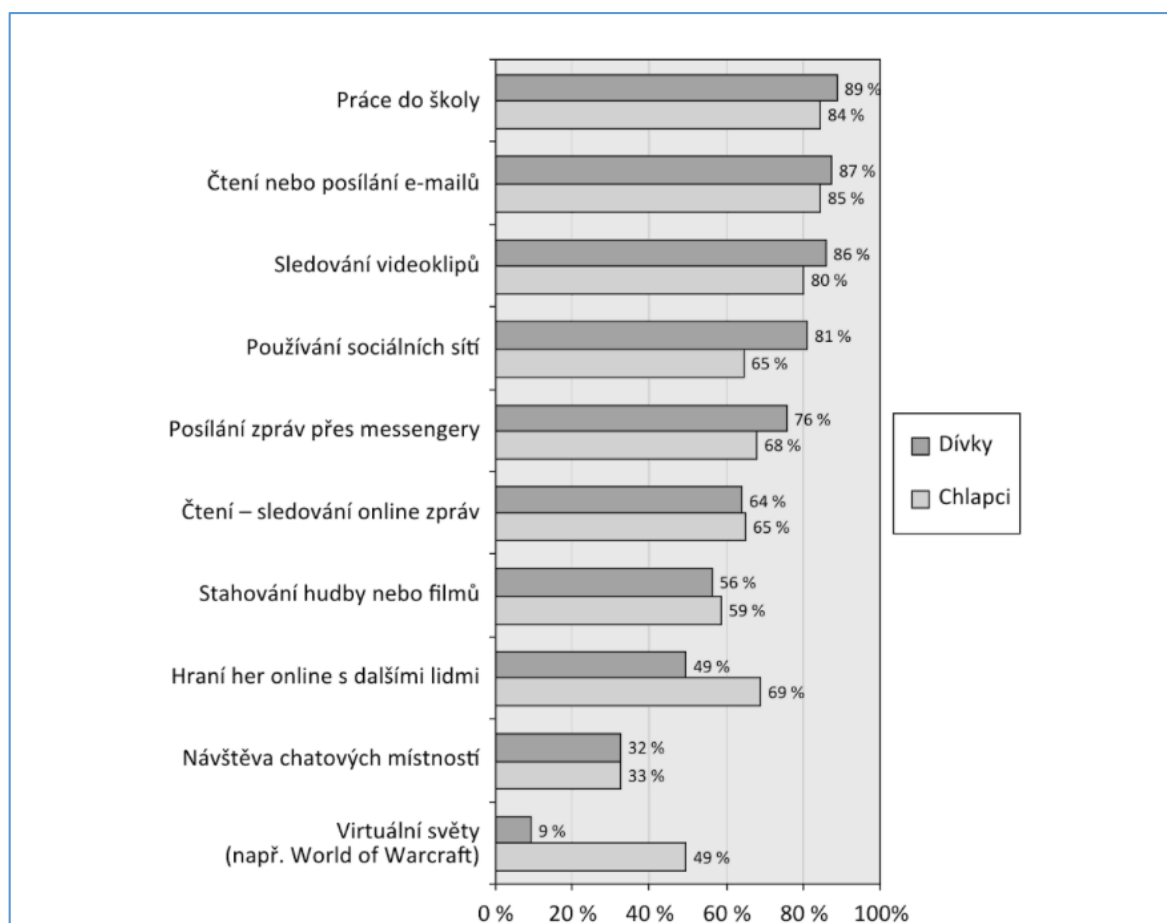
Každý kanál je svým způsobem oficiální YouTubovou stránkou uživatele, kde se nachází všechna jeho nahraná či oblíbená videa a také osobní informace o uživateli. Tyto kanály hojně využívají například hudebníci, kteří zde nahrávají své videoklipy, či dnes velmi populární YouTubeři. YouTuber je tvůrce videí na YouTube. Podobně jako mají blogeri své internetové deníky, kde zveřejňují své články (viz výše), mají YouTubeři svoje kanály, kde nahrávají videa většinou s určitou tematikou. Každý YouTuber má své odběratele a fanoušky, kteří mu videa komentují či sdílí.

Tato sociální síť přinesla pozitivum v podobě jednoduchého sledování i sdílení videí. Ale zároveň je zde také velký prostor pro negativní urážlivé komentáře, které mohou vést až ke kyberšikaně. I o tomto riziku je pojednáno níže.

2 Rizika využívání sociálních sítí

2.1 Využívání internetu dětmi u nás na Slovensku

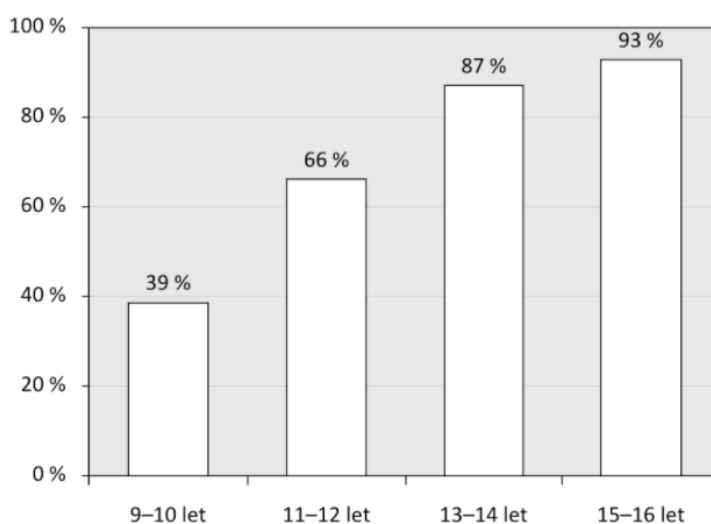
Internet je hojně využíván dětmi u nás i po celém světě. V následujícím grafu je uveden procentuální poměr dívek a chlapců a jejich činnosti, které na internetu a sociálních sítích vyhledávají.

Obrázek 1 - Aktivita českých dětí ve věku 9-16 let na internetu (zdroj EU Kids Online II nepublikovaná data) [6, str. 22]

Z výše uvedeného grafu je patrné, že sociální sítě využívají více dívky než chlapci. Stejně tak je to i s psaním či posíláním emailů a zpráv přes messengery. Chlapci převažují pouze v oblasti hraní online her, stahování hudby a filmů nebo ve virtuálních světech. Jednoduše řečeno chlapci si na internetu více hrají a dívky více komunikují. Způsoby využívání internetu se různí nejen podle pohlaví, ale také podle věku. Přičemž platí skutečnost, že čím je dítě starší, tím častěji komunikuje přes internet.

Celkem 72% českých dětí ve věku od 9-16 let uvedlo ve výzkumném projektu EU Kids Online II, ze kterého pochází výše zmíněný graf, že mají profil na sociálních sítích. Přičemž asi čtvrtina dětí má na sociální síti 100 a více „přátel“. Tento výzkum byl realizován ve 25 evropských zemích včetně České republiky, přičemž v každé zemi bylo osloveno přibližně 1000 dětí ve věku 9-16 let a 1000 rodičů nebo opatrovníků. Celkem tedy bylo osloveno kolem 25 000 dětí a 25 000 rodičů nebo opatrovníků. Ve srovnání s ostatními zeměmi EU jsou české děti údajně nadprůměrnými uživateli sociálních sítí, což staví Českou republiku na šesté místo v Evropě. Nejznepokojivější je však skutečnost, že u nejmladších používá sociální sítě 39% dětí (viz graf níže), což je vysoké číslo vzhledem k tomu, že Facebook má minimální věkový limit 13 let [6, str. 16-24].

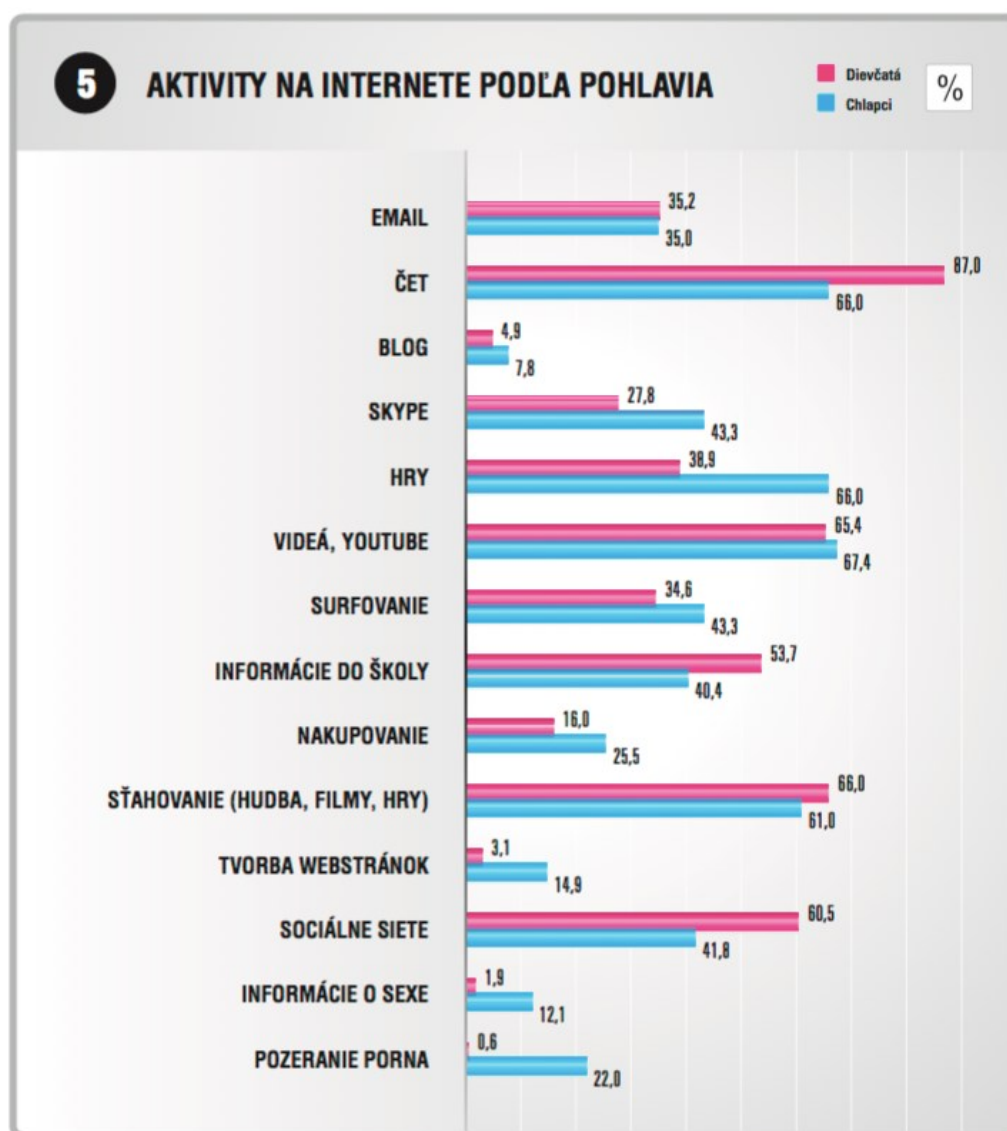

Obrázek 2 - Využití sociálních sítí českými dětmi podle věku (zdroj EU Kids Online II data) [6, str. 24]

V návaznosti na výše uvedené informace lze konstatovat, že jsou všeobecně sociální sítě dětem snadno dostupné. Z výsledků výzkumu EU Kids online II vyplývá, že 80% českých dětí ve věku 9-11 let tráví u internetu minimálně hodinu denně ve všední den i o víkendu [6, str. 21]. Nicméně tento výzkum, jak již bylo uvedeno výše, pochází z roku 2012 a je možné, že v současné době se intenzita trávení času na internetu a sociálních sítích zvyšuje. A současně s tím se mohou zvyšovat i rizika s tím spojená.

Jiný výzkum na obdobné téma – Dospievajúci vo virtuálnom priestore (Závěrečná správa z výzkumu 2010), který pochází z Výzkumného ústavu dětské psychologie a psychopatologie na Slovensku, se zabývá vztahem dětí k internetu a způsoby jejich trávení

času na internetu. Pomocí dotazníků, který byl administrovaný prostřednictvím internetu bylo osloveno několik žáků základních škol po celém Slovensku. Děvčat bylo 162 a chlapců 141, celkem tedy bylo 303 žáků. Ve vybraném vzorku byl průměrný věk žáka 14,25 let.

Obrázek 3 - Aktivity na internetu podle pohlaví [13, str. 7]

Údaje jsou tedy ve srovnání se Českou republikou podobné. I zde dívky dominují, co se týče psaní zpráv nebo emailů, i v navštěvování sociálních sítí. Oproti grafu z obrázku číslo jedna, zde však dívky převažují i v oblasti stahování hudby, filmu či her. Z obrázku číslo tři však vyplývá, že chlapci na Slovensku během prohlížení internetu projevují zájem o vyhledávání informací o sexu či sledování porna.

Z výše uvedených grafů vyplývá, že činnosti, které děti na internetu vyhledávají jsou u nás i na Slovensku obdobné. Děti tedy využívají internet především k zábavě a také k vyhledávání informací. Trávení volného času na sociálních sítích je v obou výzkumech činností, které se děti během pobytu v kyberprostoru věnují. Zároveň je to však i místo, které skýtá mnoho rizik.

2.2 Rizika plynoucí z využívání sociálních sítí

Využívání sociálních sítí patří dnes mezi nejvíce vyhledávanou aktivitu dětí a adolescentů. Jakákoliv stránka či aplikace, která umožňuje sociální interakci je považována za sociální síť. Vališová v jedné ze svých publikací nazývá sociální interakci „*souhrn vzájemného působení (styku) mezi jedincem a prostředím*“ a zároveň tak označuje proces, kterým probíhá socializace člověka [14, str. 22].

Jedná se tedy o **vzájemné působení** jedince na sociální síť a obráceně. Dítě tedy působí na sociální síť a kyberprostor tím, že do něj aktivně či pasivně vstupuje. Může do něj zasahovat například tím, že píše příspěvky na sociální síť, komentuje je nebo sdílí dál. Pasivní přístup k využívání sociálních sítí může být chápán tak, že jedinec sociální sítě navštěvuje, avšak příspěvky či komentáře si pouze čte, ale nijak je nekomentuje či nesdílí. Podobně tomu tak může být například u hraní online her či u návštěvy jiných portálů určených pro zábavu. Obě tyto varianty mohou mít do jisté míry vliv na myšlení i chování dětí.

Například u jedinců, kteří zvyšují své sociální kontakty na internetu a v reálném světě je opomíjejí či nevyhledávají, se ve větší míře vyskytuje deprese a osamělost. Tito uživatelé v reálném světě ztrácejí pevné vztahy a vyměňují je za méně stabilnější on-line přátelství. Internet sám o sobě dle Zuzany Hubinkové není nebezpečný, ale autorka však zdůrazňuje, že nadměrné užívání internetu může jedinci škodit v podobě psychických poruch. Dále pak uvádí, že internet využívaný k užitečným pracovním postupům má naopak pozitivní vliv (např. vyhledávání informací k práci, ke koníčkům či studiu). V neposlední řadě pak upozorňuje na skutečnost, že závislost na počítačovém světě, a dnes také na světě sociálních světů, se dá připodobnit závislým na drogách. Krom psychických problémů může také sedavý způsob trávení času u elektronických zařízení způsobit řadu zdravotních problémů. A to například obezitu, vady zraku, neurologické poruchy či problémy s pohybovým aparátem [15, str. 201 – 202].

Sezení u počítače a dívání se na jeho monitor, sledování obrazovky telefonu či tabletu může vést až ke **změněnému stavu vědomí**. V kyberprostoru mohou lidé zažívat věci, které v reálném světě nejsou možné (např. procházení zdmi) mohou také vytvářet předměty z ničeho, zažívat různé druhy imaginárních pravomocí a tak dále. Jinými slovy mají mnoho surrealistických zážitků [2, str. 29].

Sociální síť a další stránky umožňující **sociální interakci** jsou tedy pro dnešní děti místem pro pobavení a komunikaci a jejich počet neustále roste. Zapojení se do různých druhů sociálních sítí je téměř každodenní rutinou dětí i teenagerů, která jim pomáhá zlepšit si komunikační schopnosti, sociální dovednosti i technické znalosti. Nicméně naproti tomu se zde vyskytují mnohá rizika, která na ně mohou mít i negativní vliv [16, str. 800-801].

Jedním z největších rizik je **komunikace** samotná, která na internetu a v prostředí sociálních sítí probíhá. Co však slovo komunikace znamená? Místo definice ji Milan Mikuláščík ve své publikaci shrnul do těchto základních bodů:

- komunikace je nezbytná k efektivnímu sebevyjadřování;
- komunikace je přenosem a výměnou informací v mluvené, psané, obrazové nebo činnostní formě, která se realizuje mezi lidmi, což se projevuje nějakým účinkem;
- komunikace je výměnou významů mezi lidmi použitím běžného systému symbolů;
- komunikace je prostředkem pro vytváření a ovlivňování vztahů [17, str. 7].

Komunikace na sociálních sítích se však v mnohém liší od komunikace tváří v tvář. Například John Bargh a jeho tým definovali koncept takzvaného „pravého já na internetu“. V souvislosti s tím také hovoří o tendenci jedince vyjádřit „skutečné“ aspekty sebe sama prostřednictvím anonymní internetové komunikace spíše, než v rámci komunikace tváří v tvář. Internetové prostředí i sociální síť poskytují uživatelům jedinečný prostor pro sebevyjádření a lidé jsou pak vedeni k tomu, aby odhalili své pravé já. A to včetně aspektů, které se při komunikaci tváří v tvář vyjadřují hůře. Komunikaci ve virtuálním prostředí lze tedy považovat díky výše uvedeným skutečnostem za více intimnější a osobnější než při komunikaci v reálném světě. Díky tomu vyvstává možnost, že jedinci, kteří se naučí tímto způsobem navazovat nové vztahy pouze v internetovém prostředí, mohou častěji používat internet jako náhražku sociálních interakcí v běžném reálném životě [18, str. 123].

Komunikace, která neprobíhá tváří v tvář přináší také svá rizika. Krom odhalenosti či zvýšené intimity, kterou lze chápat pozitivně, ale zároveň i negativně, zde vystává také fakt, že jedinec ve skutečnosti nikdy neví, kdo sedí na druhé straně sítě, jelikož jej nevidí.

2.3 Falešná identita a její zneužívání na sociálních sítích

Slovo identita je chápáno jako to, kým nebo čím je osoba nebo společenství lidí. Synonymum k tomuto slovu je například individualita či osobnost. Je to skutečnost, že osoba je sama sebou a nikoli někým jiným [20, str. 109]. Identita jako taková je na internetu velmi tvárnou věcí. Jak je uvedeno v předchozí kapitole, zřídit si profil na sociální síti je velmi jednoduché, jelikož k tomu stačí pouze platná emailová adresa a mobilní telefon. A vzhledem ke skutečnosti, že sociální sítě a provozovatelé emailové pošty nevyžadují po svých zakladatelích ověření totožnosti, je tu vytvořen velký prostor pro záměrnou anonymitu a pro zřízení falešné identity.

„Až na několik málo výjimek jsou falešné profily tvořeny fotografiemi skutečných lidí. Fotografie celebrit, herců zpěváků nebo modelů totiž dokáží děti lehce rozpoznat. K vytvoření profilu jsou tak velice často používány fotografie z vykradených účtů a veřejných fotek lidí, kteří ani netuší, že se za ně vydává někdo cizí“ [19, str. 41].

Jak může tvorba takového falešného profilu vypadat? Takový proces může probíhat nejspíše dvěma způsoby. Buď se bude tvůrce falešného profilu vydávat za reálnou osobu tím, že použije její skutečné jméno, fotky a informace, které si vyhledá nebo získá. Nebo si založí profil založený na falešném jméně a fotografie jiné osoby pouze využije.

V souvislosti s falšováním identity na internetu a sociálních sítích se hovoří o termínu **sociální inženýr**, což je osoba, která umí manipulovat nejen s lidmi, ale i s informacemi. Dokáže také přesvědčovat druhé za účelem vlastního prospěchu. Je to manipulátor, který se vydává za někoho jiného a využívá chybného úsudku své protistrany. Mezi tyto kybernetické útočníky patří například kybergroomeri.

2.3.1 Kybergrooming

Kybergrooming je *„takové chování uživatelů internetu, jehož cílem je pomocí internetových komunikačních prostředků a jiných technologií vyvolat v dospělém nebo v dítěti pocit důvěry a prostřednictvím falešné identity ho zneužít nebo vylákat na schůzku“* [19, str. 72].

Kybergroomer je tedy kybernetický útočník, který se vyznačuje velkou trpělivostí, jelikož dokáže s dítětem komunikovat i několik měsíců. Schůzku sjedná až poté, co si je

důvěrou dítěte skutečně jistý. Vůči dítěti se během budování vztahu na sociálních sítích vyjadřuje velmi přátelsky a jde mu především o rozvíjení vzájemného vztahu a důvěry. Do konverzace často vkládá témata se sexuální tematikou a po své oběti žádá intimní fotografie a někdy také kybersex. Proces kybergroomingu má zpravidla následující **etapy**:

1. **Vzbuzení důvěry a snaha izolovat oběť**: proces kybergroomingu může například být zahájen tím, že se osoba pokusí si přidat oběť na Facebooku do přátel nebo ji na sociální síti osloví zprávou. Počáteční snahou útočníka je pak zpravidla získání si důvěry oběti. Většinou se tedy kybergroomer staví během online komunikace do pozice osoby, která oběti rozumí a která má podobné problémy a snaží se je pomoci oběti vyřešit. Součástí snahy útočníka je, co nejvíce izolovat dítě od rodičů a kamarádů a zároveň se snaží z něj získat osobní informace (telefonní číslo, adresu,...).
2. **Podplácení dárky či různými službami, budování přátelského vztahu**: navázaný vztah útočník posiluje různými dárky (peníze, mobilní telefon, drahé hračky,...). Jde především o uplácení dítěte a získání si jeho náklonosti.
3. **Vyvolávání emoční závislosti na osobě útočníka**: v této etapě vzniká velmi nebezpečná emoční závislost dítěte na útočnickovi. Ten zná mnohá tajemství dítěte a ono samo ani netuší, jakou mocnou zbraň útočnickovi poskytlo. Dítě posléze důvěřuje pouze kybergroomerovi a jen jemu se svěřuje se svými problémy, nikoliv rodičům. A tak se může stát, že rodiče sami o existenci „přátelství“ mezi jejich dítětem a kybergroomerem netuší.
4. **Osobní setkání**: taková schůzka může proběhnout například během procházky v parku, návštěvou kina, diskotéky nebo přímo v bytě útočníka.
5. **Sexuální obtěžování, zneužití dítěte**: toto je poslední etapa kybergroomingu, ve které dochází k sexuálnímu obtěžování a někdy také ke zneužití dítěte [2, str. 53].

Pavel Hovorka

(ČR, 2005-2007)

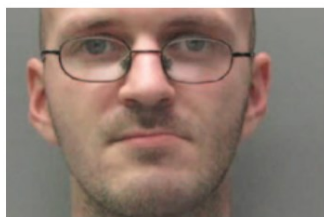
Usvědčený deviant Pavel Hovorka (vrátný v tiskárnách) využíval k seznamování se s oběťmi např. diskuzní fóra, chat či inzeráty. **Předstíral, že vybírá děti z dětských domovů do soutěže Dítě VIP apod. Osobní informace a fotografie, které od dětí získal, pak použil k vydírání.** Kombinací vydírání a uplácení přiměl některé děti k osobní schůzce.

Důsledky: Znásilňování a zneužívání 20 chlapců. Byl odsouzen na 8 let odnětí svobody.

Obrázek 4 - Případy kybergroomingu - skutečné kauzy [21, str. 22]

Peter Chapman

(VB, 2009)

Již dříve trestaný sexuální deviant Peter Chapman (33 let) se seznámil se 17letou Ashleigh Hall na sociální síti Facebook. **Pod falešnou identitou** (předstíral, že je mu 19 let) **ji vylákal na osobní schůzku, kde ji znásilnil a následně zavraždil.** Po zveřejnění případu se začaly ozývat další ženy, se kterými Chapman také plánoval osobní setkání. Ve svém profilu na síti Facebook měl přes 3 000 virtuálních přátel (žen ve věku 13-31 let). **Pomocí různých dotazníků od nich získával osobní informace. Od některých vylákal také citlivé fotografie.**

Důsledky: Za znásilnění a vraždu byl uvězněn na doživotí.

Obrázek 5 - Případy kybergroomingu - skutečné kauzy [21, str. 23]

Výše uvedené obrázky poukazují na skutečnost, že kybergrooming je problémem nejen v zahraničí, ale i u nás. Děti mají internet i sociální sítě snadno dostupné a stejně tak mají kybergroomeri velmi snadné podmínky pro vytvoření falešných profilů. Tyto skutečnosti jsou živnou půdou pro růst internetové kriminality, která je dnes na dětech páchána.

Přesný psychologický profil pachatele kybergroomingu nelze jednoznačně sestavit. Nicméně metodický materiál pro pedagogické pracovníky, který zveřejnilo v roce 2012 Národní centrum bezpečnějšího internetu a které se zabývá kybergroomingem definuje následující typologii na základě motivace pachatele:

- **Kvazivoyerus** – stačí se dívat: Svou oběť sleduje prostřednictvím web kamery, postupně ji vede k co nejintimnějšímu chování a projevům, o osobní setkání se nesnaží. Jde mu o aktuální uspokojení sexuálních potřeb.
- **Experimentátor** – baví se, než oběť zneužije: Zkoumá nejrůznější portály, mění vlastní identitu a do role se plně vžívá. V kontaktech je aktivní, svůj postup si plánuje, přizpůsobuje jej dle vývojové situace. Požadavky, návrhy a tlak na objekt svého zájmu cílevědomě zvyšuje, může mít vyhlédnuto více obětí a může s nimi být i souběžně v kontaktu.
- **Kriminálník** - svou oběť nebo získaný materiál prodá: Jeho cílem je získat oběť pro páčání trestné činnosti, dobrovolné nebo nedobrovolné. Většinou se jedná o výrobu a šíření pornografie nebo prostituci, někdy poskytuje za úplatu tipy pedofilům. Vlastní sexuální stimulace je pro něj druhotným ziskem.
- **Duševně nemocný** – nemá náhled: Chová se na základě akutních popudů a pohnutek. Jeho prožívání a chování záleží na typu onemocnění nebo stupni mentální retardace [22, str. 6].

Existuje také možnost kombinace výše uvedených typů pachatele. Obezřetnost během pohybu na internetu a obzvláště na sociálních sítích by proto měla být na místě. Samozřejmě ne každý, který má snahu o vyvolání kontaktu je kybergroomerem. Je třeba si ale uvědomit skutečnost, že by jim být mohl.

„Počet případů podvodů se na internetu každoročně zvyšuje. Mnozí lidé vystupují s cílem dosažení svého záměru pod cizí identitou nebo svoje informace zkrášlují. Určité skupiny podvodníků mají svoji identitu natolik promyšlenou, že je velice těžké odhalit skutečnost, a to i pro některé odborníky. Podvodníci sledují nejnovější trendy a jsou schopni se učit ze svých chyb“ [19, str. 102]. Tato skutečnost poukazuje na celkové riziko zneužití identity, které je v prostředí internetu i sociálních sítí pro kybergroomera velmi jednoduché, vzhledem ke snadnému způsobu založení profilu. A proto obětí se zde může stát i dítě, pokud má k dispozici internet a účet na sociální síti. Zvýšeně ohrožené mohou být děti:

- ve věku 11-17 let,
- ženského pohlaví,
- trávící mnoho volného času v on-line komunikačních prostředcích,
- projevující znaky závislostního chování,

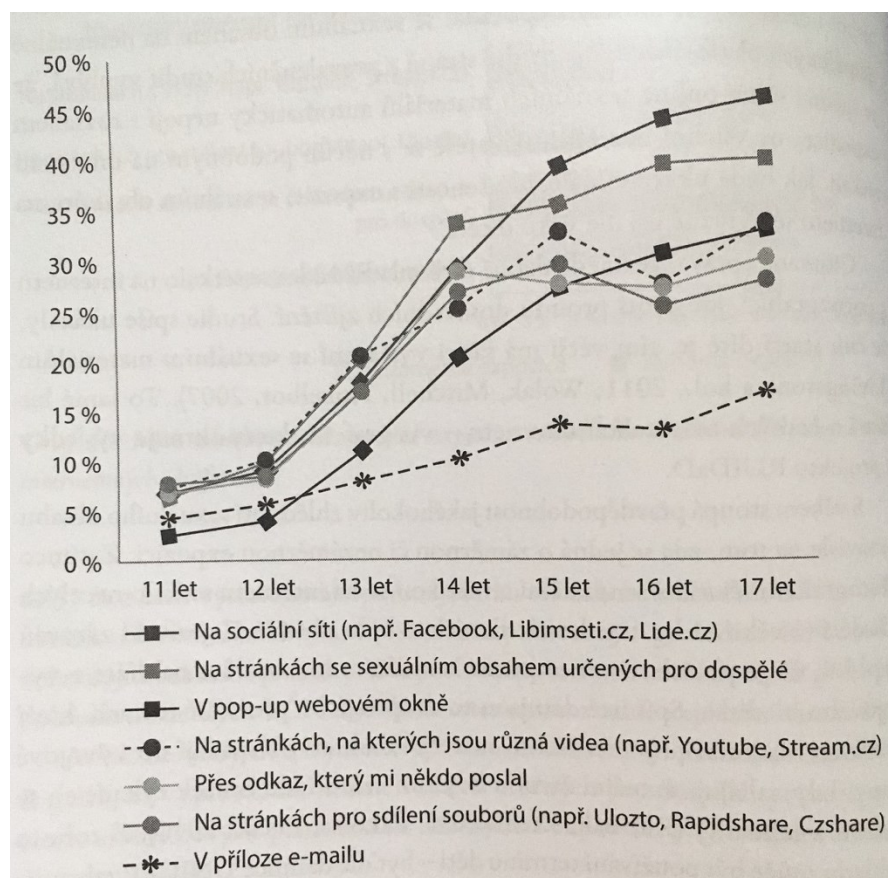
- se sníženou sebeúctou a nedostatkem sebedůvěry,
- strádají nedostatkem lásky a pozornosti, mohou být osamělé,
- s nedostatkem kritického myšlení, zvýšeně sugestibilní a otevřené manipulaci,
- neznalé, nepoučené nebo nevěnující pozornost varování před riziky příliš otevřené internetové komunikace [22, str. 9].

Zde se mohou výše uvedené faktory sčítat nebo i kombinovat. Je proto důležité dbát nejen na bezpečnost dětí na internetu a sociálních sítích, ale také poskytnout jim dostatečné zázemí pro to, aby se mohli svěřit nebo podělit o své problémy. Pokud je totiž kybergroomer pouze jedinou dospělou autoritou, která je ochotna dítě vyslechnout, má svým způsobem útočník velkou výhodu.

2.3.2 *Sexuální obsah na internetu a sociálních sítích*

S dostupností internetu i sociálních sítí se začala zvyšovat i dostupnost pornografických stránek či portálů se sexuálním obsahem. Jelikož opět tyto stránky návštěvníky nijak nekontrolují, co se týče zletilosti a dokonce jim je zaručována anonymita, jsou daleko více přístupnější nejen dospělým, ale i dětem. „*S rozmachem komunikačních aplikací a online platform se možnosti produkce a distribuce sexuálních obsahů po internetu jednoznačně rozšířily. Lze se k nim dostat nejen prostřednictvím pornografických stránek určených pro dospělé, ale také skrze mnohé další kanály, mezi něž například patří stránky pro sdílení souborů či pro vyvěšování videí. Tím se zároveň zvyšuje pravděpodobnost pro bezděčné zhlédnutí sexuálních materiálů*“ [6, str. 100].

Sexuální tematika je celkově nezletilým dnes mnohem více dostupná než dříve. Pornografické stránky či portály se sexuální tematikou může dítě samo cíleně vyhledávat nebo se mu také mohou samy nabízet v prohlížeči. Je třeba však brát zřetel na skutečnost, že shlédnutí sexuálního obsahu na internetu, který je určen pro dospělé a může mít i agresivní podtext, by mohlo mít pro dítě psychické důsledky. Ševčíková například ve své publikaci uvádí, že „*časté vyhledávání sexuálních obsahů se význačně podílí na změně chování a postojů k sexu*“ [6, str. 111]. Dále pak také píše, že hlubší analýza těch jedinců, kteří mají zkušenost s vyšší frekvencí sexuální expozice na internetu sdružuje také typy lidí, kteří mají sníženou schopnost ovládat své vlastní choutky, a jejichž dospívání je často doprovázeno emočními potížemi [6, str.111].

Obrázek 6 - Souvislost mezi věkem a prevalencí sexuálním obsahům v rámci různých internetových platforem [6, str. 104]

Krom shlížení a vyhledávání pornografických fotek či videí existuje dnes již také další forma sexuální stimulace na internetu, která bývá hojně využívána právě uživateli sociálních sítí a chatovacích aplikací. Je faktem, že dnes děti i dospívající experimentují se sexualitou na internetu a pokud se jedná o sexuálně motivovanou komunikaci hovoří se o takzvaném sextingu. **Sexting** „je termín pro jev, kdy mladí uživatelé internetu, převážně v dospívajícím věku, vytvářejí vlastní sexuálně zaměřené fotografie, jež pak zveřejňují na svých online profilech či je v elektronické podobě posílají svým známým“ [2, str. 99].

Odesílatelé těchto zpráv si bohužel mnohdy neuvědomují, že se vystavují riziku vydírání, zesměšňování nebo i zneužívání. A dále pak nevědí, že **digitální stopa** na internetu je nesmazatelná, i když oni sami fotografii či video smažou ze svého zařízení či z profilu. Tato stopa je záznamem, který za sebou člověk zanechává zasláním emailu, textové zprávy, použitím kreditní karty nebo surfováním na internetu [23, str. 77]. Fotografie a videa, která mají sexuální tematiku a která si vrstevníci mezi sebou posílají,

nebo je zasílají neznámým osobám mohou na internetu i sociálních sítích kolovat roky a dokonce se mohou ocitnout i na pornografických webech.

Hlavním rizikem sextingu je skutečnost, že šířitel sextingu se může stát pachatelem trestného činu. Osoby, které jsou starší 15 let sice mohou vést pohlavní život a neporušují tím nijak zákon, nicméně nesmí se při tom fotografovat, natáčet nebo pořizovat jiné audiovizuální záznamy. Právě tím by se mohli dopustit trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií [22, str. 12].

2.4 Kyberšikana

Lze konstatovat, že počítač, mobilní telefony a tablety ve spojení s internetem představují neuvěřitelně mocný nástroj anonymity. Nikde jinde se nevyskytuje více přezdívek, krycích adres, falešných identit a jiných předstíraných uzlů. Anonymita umožněná digitálními médii také vede k takovým druhům chování, kterých by se děti i mladiství v obavách ze sociální kontroly dříve nedopustili. Jedním z takových druhů chování může být například **mobbing** na internetu, což je opakované obtěžování, dotírání nebo hanobení vyvíjené vůči konkrétní osobě a může dokonce přerůst až v **kyberšikanu** [24, str. 102 – 103].

„Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií. Stejně jako tradiční šikana zahrnuje i kyberšikana opakované chování a nepoměr sil mezi agresorem a obětí“ [Priceová, Dalgleish, 2010 s. 51 in 24 str. 20]].

Kyberšikana má několik základních prvků. Jako první prvek můžeme označit skutečnost, že se kyberšikana **odehrává prostřednictvím elektronických médií**. Klasická šikana probíhá mezi agresorem či skupinou agresorů a obětí tváří v tvář, v případě kyberšikany se celé dějství přesouvá do kyberprostoru. Zde se pak odehrává stupňující se mobbing, který může mít podobu například takovou, že agresor získá fotografii oběti z jeho uživatelského účtu na Facebooku, tu pak nahraje na svůj profil s negativním či hanlivým komentářem. Podobný případ se stal Janě (18 let), která se od svého kamaráda dozvěděla, že na Facebooku existuje skupina, ve které je zveřejněna její fotografie s negativními komentáři. Dále pak zjistila, že ve skupině je více jak 2 000 fotek dívek, taktéž s negativními a zesměšňujícími komentáři.

Dalším důležitým prvkem kyberšikany je **opakovanost**. Znamená to, že agresor nebo skupina agresorů opakovaně zesměšňuje nebo napadá oběť v kyberprostoru. Nejčastěji se tyto útoky odehrávají právě na sociálních sítích. A mnohdy je zde opakovanost zajišťována nejen agresorem, ale i přihlížeujícími. Ti se mohou aktivně podílet na komentování zveřejněné fotografie nebo ji sdílet dál. Jakékoliv další sdílení či přeposílání může být chápáno jako opakování. Hanlivé či negativní komentáře se však netýkají pouze fotografií. Může se jednat také o videa či blogy. Zde je však důležité rozlišovat negativní kritiku od skutečné kyberšikany.

Záměrnost agresivního aktu ze strany útočníka je dalším nezbytným prvkem kyberšikany. Tradiční šikana se odehrává v prostředí, které není snadné opustit (například škola či třída) a oběť agresorovo chování cíleně neprovokuje. A i když je někdy kyberšikana chápána jako samostatný fenomén, jenž je negativním důsledkem využívání nových komunikačních technologií, je spíše **rozšířením klasické šikany**. Agresor má tedy přístup k oběti jak v reálném světě, tak i v kyberprostoru. Může se také stát, že kyberšikana probíhá ze strany agresora vůči oběti, kterou v reálném světě nezná. Obecně je ale takovýchto případů méně než těch, který mají základ v offline světě.

Mocenská nerovnováha, která vzniká mezi agresorem a obětí má u kyberšikany jinou podobu než u tradiční šikany. Zatímco u šikany je tato nerovnováha způsobena fyzickou převahou agresora, u kyberšikany je dána skutečností, že agresorovi nelze nijak zabránit v neustálému přístupu k oběti. Díky tomu, že jsou některé děti dnes online takřka neustále a nepoužívat mobilní telefon či internet je pro ně více než nepředstavitelné, je oběť agresorovi lehce dostupná. Oběť sice může prostředí v němž dochází k útokům (například vytvořená stránka, ve které našla svoje fotografie výše uvedená Jana) opustit, nicméně agresor si často dokáže najít jinou příležitost k útokům. Oběť také může situaci nahlásit administrátorům sociální sítě a následně by mělo dojít k zablokování agresorova účtu. Nicméně anonymita v kombinaci s velmi jednoduchou možností zakládání nových uživatelských účtů nezabrání agresorovi, aby si nezaložil nový účet.

Posledním zásadním prvkem je skutečnost, že **oběť vnímá toto jednání jako nepříjemné a ubližující**. Tento prvek je shodný s tradiční šikanou. Pokud vnímání negativního charakteru agresorova jednání chybí, nejedná se o kyberšikanu. Například výše zmíněná Jana vnímala útoky vůči své osobě velmi negativním způsobem a nechápala, proč se útoky odehrávají. Začala pak také přemýšlet nad tím, jestli negativní komentáře nejsou pravdivé a velmi se jí snížilo sebevědomí. [25, str. 13 - 22].

Kyberšikana může mít různé formy podobně jako tradiční šikana. Díky tomu, že se nové technologie stále více zdokonalují a vyvíjejí, projevy kyberšikany se také mění. Dnes má téměř každé dítě svůj *chytrý telefon*, který díky svým aplikacím a možnostem usnadňuje nahrávání potenciálně ubližujících obsahů na internet. Lze tedy vyfotit spolužáka v nějaké nepříjemné situaci a v následujícím momentu tuto fotografii sdílet na sociální síti. Existuje také **nepřímá forma kyberšikany**. Ta nastává ve chvíli, kdy agresor využije někoho jiného pro zrealizování svého činu. Zdánlivě tedy přímo nepodnikne nic, ale důsledky jeho činu bývají zpravidla pro oběť velmi nepříjemné. K takové situaci může dojít například když agresor nahlásí oběť administrátorům, že produkuje závadný obsah, či svůj účet zneužívá. Ti jsou poté oprávněni k zablokování účtu oběti a ta poté ztratí přístup například ke svému účtu na sociální síti [25, str. 22].

2.4.1 Kyberstalking

Kromě kyberšikany, která je sama o sobě velmi intenzivní a obtěžující, existuje ještě další druh kybernetického útlačku a ten se nazývá kyberstalking. Klasický stalking je „*takové jednání, kdy se pachatel zaměří na konkrétní osobu, tu dlouhodobě pronásleduje, obtěžuje ji nebo jí blízkým osobám, a tím ve své oběti vyvolává pocity strachu a omezuje ji*“ [22, str. 14]. Pokud se toto obtěžování děje za pomoci informačních a komunikačních technologií a to především v podobě zasílání SMS či chatových zpráv a emailů, jde o kyberstalking. Tímto nebezpečným a pro oběť frustrujícím chováním se může pachatel kyberstalkingu dopustit trestného činu na základě § 354 Trestního zákoníku.

Kyberstalking patří do takzvaného distálního stalkingu, což je pronásledování na dálku. Pachatel tedy nevstupuje do přímého osobního kontaktu s obětí, ale pronásleduje ji pomocí zpráv, e-mailů, telefonátů atd. Dále také rozšiřuje většinou smyšlené informace na sociálních sítích a obtěžuje svoji oběť zasíláním nejrůznějších zásilek, které mohou mít podobu dárků.

Typy stalkerů mohou být různé. Může se například jednat o bývalého partnera, který neunesl ukončení vztahu. Může to však být chorobný uctívač nebo i nápadník, který touží po opětované lásce. A stejně tak se i různí jejich motivace. Může jí být například:

- **Totální kontrola a moc nad obětí** – ziskem je důsledná a naprostá kontrola života oběti na základě sexuálního zájmu (v konečném důsledku může skončit usmrcením oběti, např. sexuálně motivovanou vraždou);
- **Péče a starost o oběť** – ziskem je vztah s obětí, která jej zaujala;

- **Rozhodnutí zničit blaho oběti z důvodu zášti a nepřátelství** – ziskem je destrukce dosavadního způsobu života oběti, rodinných, pracovních nebo společenských vztahů, její konečná osamělost nebo dokonce donucení k sebevraždě.

Kyberstalking v kombinaci s kyberšikanou může mít velmi vážné dopady na psychiku oběti. Jedná se o **cílené násilné jednání**, kterému se většinou oběť nedokáže bránit. Podobně je to i s kombinací kybestalkingu a kybergroomingu. Je třeba si uvědomit, že tato tři rizika, která se v prostředí sociálních sítí i internetu projevují v dnešní době často, jsou pro děti a dospívající čím dál větší hrozbou. Nicméně vhodnou prevencí a osvětou se dá do jisté míry těmto rizikům předejít.

3 Prevence

Všechna výše uvedená rizika jsou možnou hrozbou, se kterou se v prostředí sociálních sítí a internetu může setkat prakticky každý. Nejvíce jsou ohroženy děti a dospívající, jelikož mnohdy nevěnují zabezpečení svých profilů dostatečnou pozornost nebo se příliš fyzicky i psychicky odhalují během online konverzací. Informační a komunikační technologie se neustále zdokonalují, rodiče pořizují svým dětem čím dál lepší a vybavenější mobilní telefony a tablety. Díky tomu mají Facebookové a další profily děti, kterým není mnohdy ani 11 let.

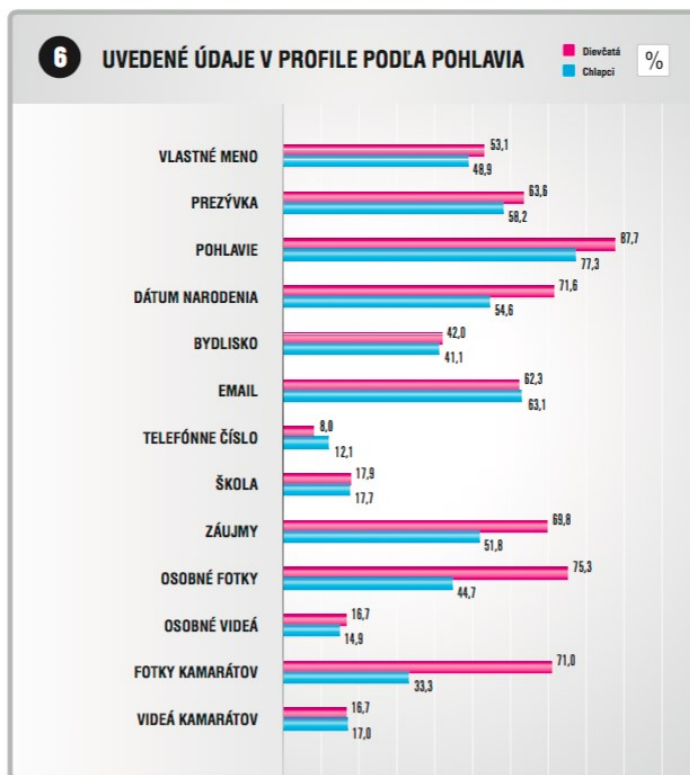
Aby se podařilo maximálně zabránit páchání kriminality jako je kybergrooming či kyberšikana, je nutné **vést děti k zásadám bezpečného užívání internetu** a to se vztahuje nyní zejména k využívání sociálních sítí. Je důležité vést je ke zdravým návykům od prvního zasednutí k internetu, dostatečně jim vysvětlit rizika a zároveň jim dát najevo, že si nesmí nechat líbit věci, které jsou jim nepříjemné. Proto je důležité, aby dítě mělo kolem sebe alespoň jednu dospělou osobu, u které bude mít pocit, že se na ni kdykoliv bude moci obrátit.

3.1 Internetová gramotnost a ochrana dětí v kyberprostoru

Existuje prakticky několik jednoduchých základních pravidel, které by děti měly dodržovat během pohybu na sociálních sítích. A rodiče by zde měli fungovat jako doplňující prvek kontroly či pomoci. „*Pokud budeme děti učit základním pravidlům bezpečného používání internetu, je velká pravděpodobnost, že se nestanou online obětí*“ [2, str. 108].

Ochrana vlastního soukromí a informací v rámci internetu i sociálních sítí spadá do takzvané **internetové gramotnosti**, která doplňuje ICT gramotnost. ICT gramotnost je zaměřena na technické znalosti a dovednosti ovládání počítačů a počítačových programů. Internetová gramotnost přidává znalosti, schopnosti a dovednosti umožňující orientovat se a smysluplně využívat nejen internet (technicky), ale i komplexněji pojaté prostředí digitálních sítí [26, str. 17]. Na co by si tedy děti měly v prostředí těchto digitálních a sociálních sítí dát pozor?

Jako první by si děti měly chránit své **osobní informace** (adresa domů, do školy, telefonní číslo na mobil, atd.). To všechno jsou velmi detailní informace, které by mohly vést k dopátrání konkrétního dítěte a mohly by vést k jeho obtěžování nebo sledování. Děti by rozhodně neměly tyto informace předávat neznámým lidem, se kterými se prostřednictvím sociální sítě seznámily, pokud dostatečně neznají jeho identitu. Tyto informace by měly být chráněny i v rámci profilů. Není třeba na nich zveřejňovat příliš důvěrné osobní informace, jelikož i ty by mohly být potenciálním útočníkem zneužity. Pokud si dítě zakládá nový profil a dělá to poprvé, vždy by mu měl pomáhat rodič a společně by měly nastavit uživatelský profil jako **soukromý**.

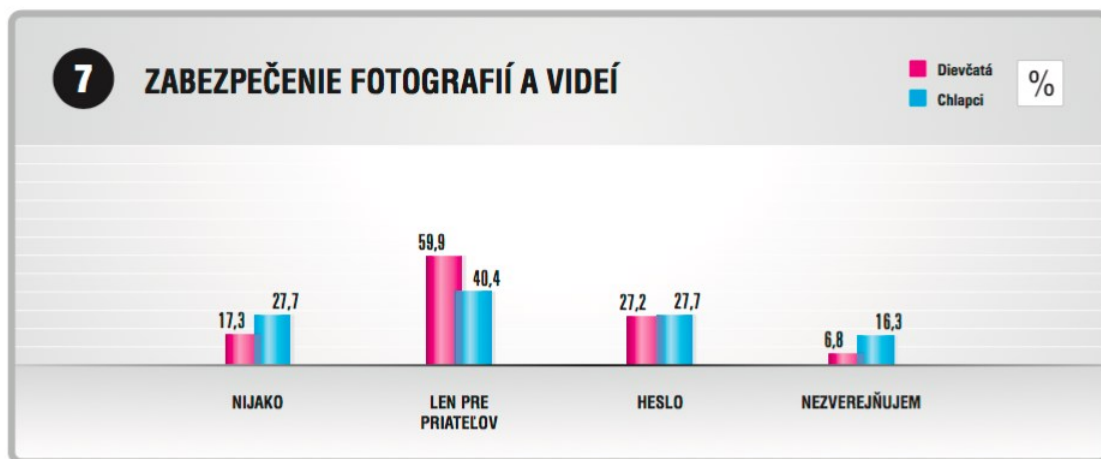

Obrázek 7 - Uvedené údaje v profilu podle pohlaví [13, str. 9]

Výše uvedený obrázek dokládá, že děti sdílí na svých profilech opravdu hodně informací. A pokud své profily vedou jako veřejné, dávají tak celé sociální síti a potenciálním útočníkům najevo veškeré informace o sobě. Dále také informace, které poskytnou děti on-line například v rámci chatovacích aplikací, se stanou dostupné pro mnoho lidí, kteří je mohou dál sdílet či zneužívat.

Každý profil je zabezpečen uživatelským heslem. Toto **heslo** je jedním z rozhodujících faktorů pokud jde o zabezpečení profilu a rozhodně by nemělo být jednoduché. Nejvhodnější je kombinace čtyř písmen a čtyř číslic, přičemž je vhodné použít i velká a malá písmena. Toto heslo by dítě rozhodně nemělo mít napsané někde na viditelném místě, ani by jej nemělo sebou nosit (např. v žákovské knížce). Je proto důležité si hned od začátku stanovit takové heslo, které je sice složité, ale je založeno na informaci, kterou dítě zná (např. čtyři číslice z data narození a některá písmena z jeho jména). Dále je nesmírně důležité se **důkladně odhlašovat ze všech zařízení**, na kterých dítě pobývá na sociálních sítích. Díky tomu, že se jedinec zapomene odhlásit, může dojít až ke zneužití profilu.

Fotografie a videa jsou další důležitou věcí, kterou by si děti měly chránit. Tato média, která si děti samy pořídí pomocí mobilního telefonu by si měly opravdu přísně střežit. A pokud se rozhodnou je sdílet a to ať už na profilu nebo v rámci chatové konverzace, měly by druhé osobě skutečně důvěřovat a znát ji především osobně. I tak by však rozhodně neměly zasílat nikomu své odhalené fotky nebo podporovat sextingovou konverzaci, jelikož by tím mohly porušit zákon (viz výše).

Obrázek 8 - Zabezpečení fotografií a videí [13, str. 15]

Dle výše uvedeného obrázku si u dívek více než polovina a u chlapců téměř polovina své fotografie a videa chrání a jsou k dispozici pouze jejich přátelům, které mají

na profilu. Heslo je taktéž dobrou ochranou pro zabezpečení médií. Avšak i zde je kolem dvaceti procent dětských uživatelů, kteří si v rámci dané studie na Slovensku svoje fotografie a videa nikterak nechrání, což je pro ně velmi riskantní.

Může se stát, že dítě naváže komunikaci a posléze i vztah na sociální síti s někým, koho v reálném životě vůbec nezná. A to samo o sobě nemusí být hrozbou. Nicméně pokud by mělo dojít k **osobní schůzce**, které předcházelo pouze setkávání se v rámci sociální sítě, neměla by se odehrát bez vědomí rodičů či jiného dospělého, který má dítě na starosti. V nejlepším případě by jej měl rodič na schůzku doprovodit a sám se přesvědčit s kým se jeho dítě hodlá sejít. Dále pak by tato schůzka rozhodně měla proběhnout na veřejném místě a rodič či jiná dohlížející osoba by měli být dítěti poblíž.

Dále je důležité upozornit děti, že by neměly pokračovat v **kommunikaci na internetu, která jim bude nepříjemná**, budou z ní rozpačití či dokonce vyděšení. V takové situaci by bezodkladně měly vyhledat dospělého a podělit se s ním o problém, který nastal. Je možné, že se dítě stane terčem **urážlivých, zlých nebo hrubých zpráv či e-mailů**. Pokud se taková situace stane pouze jednorázově není důvod k obavám, nicméně pokud by se jednalo o opakovanou záležitost, může se jednat o počátek kyberšikany. V obou případech, tedy při pouhé jedné nepříjemné situaci nebo i pokud se problém opakuje, je důležité aby dítě mělo v okolí někoho, komu může věřit a komu se může svěřit. Dospělý by pak měl dítěti doporučit, aby na tyto zprávy nereagovalo a popřípadě by se měl jako zástupce dítěte obrátit například na administrátory sociální sítě nebo chatovací místnosti, kde bylo dítě verbálně napadáno či uráženo.

V neposlední řadě je důležité také dbát na to, aby děti neotvíraly žádné přiložené soubory k e-mailům nebo k nevyžádaným zprávám, pokud přijdou od lidí nebo z míst, která neznají. Zprávy totiž mohou obsahovat **viry nebo jiné nebezpečné programy**, které by mohly poškodit počítač nebo mohou z počítače získat důležité informace, které by mohl útočník proti dítěti i celé jeho rodině použít [2, str. 108-109].

3.1.1 Bezpečný účet na Facebooku

Jak už bylo uvedeno v první kapitole Facebook je nejvyužívanější sociální síť po celém světě a je hojně využíván také dětmi. Tato sociální síť vzbuzuje dojem že na ní uživatelé mohou mít své soukromí, ale opak je bohužel pravdou a stejně jako jakékoliv jiné internetové prostředí je Facebook veřejným prostorem. Je proto důležité si účet vhodně

nastavit, jelikož pouhé nastavení profilu jako soukromý nestačí. Toto nastavení je značně komplikované a je vhodné, aby s ním dítě pomohl rodič.

1. *Skrýt seznam přátel a odběratelů* – tato funkce chrání nejen dítě samotné, ale i jeho přátele. Tento seznam tedy uvidí pouze dítě samo jakožto hlavní uživatel. Počáteční nastavení je totiž u nastavení přátel i odběratelů dáno jako veřejné.
2. *Ochrana osobních informací* – Facebook vyžaduje po uživateli vyplnění skutečného jména, což bezpečnost dítěte nijak nenarušuje. Nicméně časem Facebook uživatele vyzve, aby vyplnil, kde studuje, kde bydlí a podobně. Není bezpečné zde vypisovat svou adresu do detailů, pokud dítě tuto informaci chce na Facebooku mít bohatě postačí název města. Telefonní číslo opět může uživatel skrýt před ostatními tak, aby jej viděl jen on sám.
3. *Zabezpečení* – V záložce zabezpečení se uživateli skýtá volba takzvané „bezpečnostní otázky“ a tato otázka bývá jedním z největších rizik. Odpovědi na tyto otázky je totiž možné z lidí dostat pomocí sociálního inženýrství. Vždy je proto důležité na tuto otázku neodpovídat zcela pravdivě.
4. *Upozornění na přihlášení* – Tato funkce je velmi přínosná, jelikož se podle ní dá zachytit neoprávněné vniknutí na uživatelský profil. V základním nastavení je tato funkce vypnuta, je proto rozhodně dobré ji dítěti zapnout. Uživatel tedy dostane e-mail nebo SMS zprávu pokaždé když se někdo přihlásí na jeho profil z jiného zařízení, než ze kterého se běžně přihlašuje.
5. *Schválení přihlášení* – S výše uvedenou funkcí souvisí i tato volba schválení přihlášení. V základním nastavení je opět vypnuta a je více než přínosné si tuto funkci nastavit. Po zadání hesla přijde uživateli na jeho mobilní telefon SMS zpráva z bezpečnostním kódem, který je třeba zadat pro přihlášení na Facebook. Bez zadání tohoto kódu se nemá cizí uživatel šanci k účtu přihlásit.
6. *Upozornění na Facebooku* – V základním nastavení jsou zapnuta prakticky všechna upozornění a to může vést až k určitému zaplavení e-mailové schránky zbytečnými zprávami. I tak je však vhodné nechat některá upozornění zapnutá, například označování uživatele na cizích fotkách. To znamená, že než bude uživatel označen na fotce, videu či v komentáři, přijde mu schvalovací zpráva, zdali s tímto označením souhlasí. Dítě tedy nebude moci být označeno na fotkách, které samo neschválí a tudíž se může zabránit případnému označení na nevhodné fotce či videu.

7. **Blokování osob a aplikací** – Facebook umožňuje v rámci svého nastavení blokovat uživatele, zprávy nebo aplikace, které jsou pro daného uživatele obtěžující. Stejně tak je možné v rámci blokace nahlásit nevhodný obsah nebo obtěžování administrátorům. Je dobré tuto funkci dětem ukázat, ale zároveň je upozornit na skutečnost, že pokud by je někdo na sociální síti obtěžoval, měly by v první řadě kontaktovat dospělého [27, str. 203 - 211].

3.2 Internetové portály určené pro on-line bezpečnost

3.2.1 *Národní centrum bezpečnějšího internetu*

Dnešní společnost si je rizik plynoucích z využívání sociálních sítí vědoma. A proto byly zřízeny některé portály, které před nebezpečím tohoto typu varují. Zaměřují se na prevenci i na samotnou ochranu při návštěvě internetu a sociálních sítí. Osobně jsem měla možnost navštívit dva semináře, které pořádalo Národní centrum bezpečnějšího internetu. První z tohoto semináře byl zaměřen spíše teoreticky s občasným příkladem, druhý pak byl zaměřen na různé kazuistiky.

Národní centrum bezpečnějšího internetu (dále jen NCBI) je nevládní a neziskové sdružení, které bylo založeno v roce 2006 pod názvem Online Safety Institut. V roce 2011 došlo k přejmenování na dnes již známý NCBI. Cílem tohoto institutu je přispívat k bezpečnějšímu užívání internetu, moderních informačních a komunikačních technologií. Dále pak se zaměřuje na osvojování si etických norem v online komunikaci a napomáhá snižovat možná sociální rizika spojená s využíváním komunikačních technologií².

Tento institut provozuje internetové stránky s názvem **saferinternet.cz**, které poskytují velkou škálu informací a služeb. V rámci toho také provozují takzvanou online hotline, kde brání šíření ilegálního obsahu na internetu. Zde může uživatel sociální sítě nebo internetu ohlásit nezákonný obsah. Tím může zabránit v jeho šíření a popřípadě i v tom, aby se jeho terčem stal i někdo další. Skvělou službou, kterou portál nabízí, je **online helpline**. Jedná se o poradenské centrum, které NCBI nabízí. Je to jediná linka pomoci, která se specializuje na problematiku zneužívání informačních technologií. Toto centrum poskytuje pomoc dětem a mladistvým, kteří jsou ohroženi kyberšikanou, kybergroomingem, stalkingem apod.

[1] ² < <http://www.saferinternet.cz/o-nas/10-o-nas.html>>

Pokud se tedy dítě cítí být ohrožené, může prostřednictvím e-mailu na tuto online helpline (helpline@saferinternet.cz) napsat problém, který ho tíží. Tento dotaz je anonymní a dítě si může zvolit, jestli na sebe zanechá kontakt pro případ, že by chtělo zpětnou vazbu od poradenské linky.

Krom těchto pomocných služeb poskytuje také NCBI prostřednictvím stránek safer internet možnost vzdělávání a školení v oblasti informačních a komunikačních technologií. A to nejen pro děti, ale také pro učitele, rodiče a v neposlední řadě také pro odborníky, kteří si chtějí zvýšit či doplnit akreditaci. Lektoři školící pro NCBI jsou profesionálové v oblasti psychologie, práva, školství i policejní a sociální prevence. Na portálu jsou dále k dispozici různé materiály týkající se pomoci i prevence a to nejen z oblasti internetu, ale také z prostředí sociálních sítí. Z některých těchto brožur jsem čerpala i pro účely této práce.

Výše uvedený internetový portál saferinternet.cz má ve své nabídce také odkaz na stránku jenž se nazývá **Praha bezpečně online**. Jedná se o společný projekt Národního centra bezpečnějšího internetu, Magistrátu hlavního města Prahy a dále pak městských částí Praha 5, 6, 7 a 14. Tento projekt podporuje Ministerstvo vnitra a je zaměřen na osvětu a vzdělávání v oblasti bezpečného užívání online technologií. Zacílen je především na děti a mládež, dále pak na učitele, rodiče, zástupce Policie ČR a sociální a odborné pracovníky.

3.2.2 *Bezpečný internet*

Portál bezpecnyinternet.cz je místem, kde se o bezpečném chování v internetovém prostředí může něco dozvědět nejen dítě, ale také začínající či pokročilý uživatel internetu, rodič i samotné školy.

Stránky jsou tedy rozděleny do několika sekcí, kdy u každé z nich si může daný návštěvník spustit kurz, který ho seznámí s danou problematikou. Například u základního uživatele se po zahájení kurzu jedinec dozví, co znamená výraz *phishing*, kde všude v internetovém prostředí se s touto formou nekalého jednání může uživatel setkat a jak se proti němu může bránit.

Sekce pro děti je pojata barevným a hravým způsobem. Zaměřuje se zpočátku na **desatero bezpečného internetu**, které má sloužit dítěti jako ochrana před negativními vlivy internetu. Dle tohoto portálu jsou to **tato pravidla**:

1. Nedávej nikomu adresu ani telefon. Nevíš, kdo se skrývá za monitorem na druhé straně.

2. Neposílej nikomu, koho neznáš, svou fotografii a už vůbec ne intimní. Svou intimní fotku neposílej ani kamarádovi nebo kamarádce – nikdy nevíš, co s ní může někdy udělat.
3. Udržuj hesla (k e-mailu i jiné) v tajnosti, nesděluj je ani blízkému kamarádovi.
4. Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární maily a vzkazy. Ignoruj je.
5. Nedomlouvej si schůzku přes internet, aniž bys o tom řekl někomu jinému.
6. Pokud narazíš na obrázek, video nebo e-mail, který tě šokuje, opusť webovou stránku.
7. Svěř se dospělému, pokud tě stránky nebo něčí vzkazy uvedou do rozpaků, nebo tě dokonce vyděsí.
8. Nedej šanci virům. Neotvírej přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy.
9. Nevěř žádné informaci, kterou na internetu získáš.
10. Když se s někým nechceš bavit, nebav se.

Dále se pak dítě na portálu dozví, kde hledat pomoc v případě nouze, jak se seznamovat bezpečně či test k prověření získaných znalostí během kurzu. Portál také nabízí speciální sekci nazvanou *sociální síť*, kde se zabývá jak samotným prostředím sítí, tak i ochranou osobních údajů na sítích či jejich riziky.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Cíle dotazníkového šetření a formulace hypotéz

Z teoretické části této práce vyplývá, že výzkumů na téma sociální sítě a jejich návštěvnost v oblasti dětských uživatelů, bylo již učiněno několik. A závěry, které z těchto výzkumů vyplývají jsou mnohdy znepokojivé. Některá data z těchto výsledků posloužila i jako opěrný bod této práce.

Sociální sítě jsou fenoménem dneška a u dětí to možná platí dvojnásob. Navštěvují je s určitou časovou periodicitou, vyhledávají kontakt s přáteli, chtějí se v prostředí sociálních sítí bavit a to někdy i více než klasickou formou *face to face*.

4.1 Cíle dotazníkového šetření

Jak je patrné již z názvu této práce, cílem této práce je vymezení problematiky využívání sociálních sítí dětmi v prostředí základní školy. **Obecným cílem** dotazníkového šetření je zaměření se na rizika, která plynou z jejich využívání, dále pak zmapování intenzity návštěvnosti sociálních sítí a způsob jejich zabezpečení u dětských uživatelů vybrané základní školy. Pro účely této práce byly stanoveny tyto **dílčí cíle**:

1. Zjistit věk a pohlaví dětských uživatelů sociálních sítí v prostředí vybrané základní školy.
2. Zjistit časovou intenzitu návštěvnosti sociálních sítí u těchto uživatelů a to nejen v prostředí základní školy, ale také i ve volném čase.
3. Zjistit typy a druhy sociálních sítí, které děti navštěvují.
4. Zjistit druh elektronického zařízení, skrze které děti navštěvují sociální sítě.
5. Zjistit nejčastější důvody návštěvnosti sociálních sítí.
6. Zjistit, zdali se některé z dotazovaných dětí během návštěvy na sociální sítí setkalo s negativním chováním, které bylo dítěti nepříjemné.
7. Zjistit, na kterou osobu by se dítě obrátilo v případě negativního zážitku spojeného s návštěvou sociální sítě.
8. Zjistit, zdali děti v rámci návštěv sociálních sítí sledují blogery či youtubery.
9. Zjistit míru zabezpečení profilů, které děti na sociálních sítích využívají.

4.2 Formulace hypotéz

Na základě analýzy odborné literatury a dosavadních teoretických poznatků i závěrů některých empirických výzkumů k dané problematice byly vzhledem k cílům této výzkumné práce stanoveny následující hypotézy:

1. Většina dotazovaných respondentů má profil na jedné či více sociálních sítí.
2. Děti využívají k návštěvě sociálních sítí nejčastěji mobilní telefon.
3. Nejnavštěvovanější sociální sítí mezi dětskými uživateli na základní škole je Facebook a YouTube.
4. Nejčastějším důvodem návštěv sociálních sítí mezi dětskými uživateli na základní škole je touha po kontaktu s ostatními.
5. Mezi dětskými uživateli sociálních sítí na základní škole je více těch, kteří využívají veřejné profily.
6. Více než padesát procent žáků se setkala s negativním chováním na sociálních sítích.

4.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumné šetření probíhalo na Základní škole Český Brod v ulici Žitomířská. Škola se nachází v okrese Kolín a disponuje bohatým materiálním vybavením i kvalitní pedagogickou péčí. Jedná se o příspěvkovou organizaci a ředitelem školy je pan magistr Jiří Slavík. Kapacita této školy činí 600 žáků, přičemž 220 dětí navštěvuje školní družinu a 350 dětí školní klub. První stupeň má 15 tříd, do kterých dochází 330 žáků a na jednu třídu spadá 22 dětí. Na druhém stupni je 8 tříd, do kterých dochází 203 žáků a na jednu třídu spadá 25, 4 dítěte. Co se týče materiálního zázemí, škola má čtyři budovy a k tomu ještě budovu školní jídelny. Celkem se zde nachází 22 učeben, jedna herna a Školní vzdělávací program této instituce nese název Tvořivá škola.

Pro účely této práce se nyní zaměřím pouze na druhý stupeň. Zde byl dotazník předán vybraným žákům ze šestých, sedmých, osmých a devátých tříd. Výše uvedený dotazník je uveden v příloze této práce.

Co se týče početního zastoupení jednotlivých tříd, do šestých ročníků dochází celkem 52 dětí, do sedmých ročníků dochází 54 dětí, do osmých ročníků 44 dětí a do devátých ročníků dochází 52 dětí, což **celkem činí 202 dětí**. Nicméně **dotazníků bylo vyplněno pouze 126**, i tak se však jedná o více než polovinu žáků, jenž do vybraných tříd dochází.

5 Výsledky dotazníkového šetření

V této části práce jsou rozebrány výsledky, které z dotazníkového šetření vyplývají, a jsou taktéž porovnány s výše uvedenými hypotézami. Výsledky jsou nejprve uvedeny celkově a následně jsou podrobně rozebrány dle jednotlivých ročníků.

Třída	Počet dívek	Počet chlapců	Celkem
6.třída	14	9	23
7. třída	20	19	39
8.třída	11	15	26
9.třída	21	17	38

Tabulka 1 - Početní zastoupení respondentů dle ročníku a pohlaví

5.1 Výsledky dotazníkového šetření v devátých třídách.

5.1.1 Dívky

Dotazník ve vybraných devátých třídách **vyplnilo celkem 21 děvčat**. Sedmi dívkám je 14 let a zbylým čtrnácti dívkám je 15 let. **Všechna** oslovená děvčata uvedla, že **navštěvují sociální síť**. Nejnavštěvovanější sociální sítí zde byl **Facebook** a Instagram, dále pak Snapchat. Dvacet z nich uvedlo, že na síť chodí nejčastěji na **mobilním telefonu** a devatenáct z těchto dívek má internetové připojení v mobilu. Co se týče frekvence návštěvnosti sociálních sítí, dívky chodí na sociální síť **několikrát za hodinu** a **několikrát denně**.

Mezi nejoblíbenější činnosti zde **patří chatování s přáteli** a psaní statusů. Zajímavostí je, že 18 z těchto děvčat uvedlo, že chodí na sociální síť i během pobytu ve škole. Celkem 11 dívek má nastaven svůj profil jako veřejný a 10 z nich využívá naopak soukromý profil.

Nejčastější pocity, které dívky uvedly, že pociťují, během trávení času na sociální síti, byly **radost** a **napětí**. Nicméně tři z nich také uvedly, že pociťují **nebezpečí**, nejistotu nebo zájem ze strany svých spolužáků. Celkem 17 dívek se cítí být na sociální síti samy sebou a 18 dívek uvedlo, že se nesnaží napodobit chování svých přátel na sociální síti. Dále pak 6 dívek uvedlo, že je pro ně jejich oblíbený blogger nebo youtuber vzorem, více jich tedy bylo těch, které je za své vzory nepovažují, nebo je dokonce nesledují.

Více než polovina dívek uvedlo, že jim **sociální síť dává** především informace, dále pak 7 z nich uvedlo, že se díky nim dokáží rychle domluvit s přáteli, a 11 z nich že se dozví nové věci o světě a dění. Naopak většina dívek uvedla, že jim **sociální síť berou** čas, 10 z nich také uvedlo, že jim síť berou soukromí a jedna uvedla vizuální realitu.

V případě, že by se dívky setkaly na sociální síti s chováním, které by jim bylo nepříjemné, pouze 10 z nich by se obrátilo na rodiče. Jedná se tedy o méně než polovinu. Osm dívek by se obrátilo na kamarádku či kamaráda a některé by si potíže nechaly pro sebe. Na učitele by se přitom obrátila pouze jedna tázaná dívka. Respondentky dále uvedly, že je nevhodné sdílet na sociální síti své nahé fotky, sdílet svou adresu či aktuální polohu a také, že není bezpečné dopisovat si s neznámými uživateli.

5.1.2 *Chlapci*

Dotazník zde vyplnilo celkem **17 chlapců**. Zde bylo věkové spektrum rozmanitější než u děvčat. Dvěma chlapcům je 14 let, třinácti chlapcům je 15 let a dalším dvěma chlapcům je 16 let. I zde všichni oslovení chlapci uvedli, že **navštěvují sociální síť**. Chlapci v tomto ročníku nejvíce navštěvují Facebook. Profil na této síti má 16 z tázaných chlapců, dále 10 jich navštěvuje také Instagram, 5 chlapců sleduje YouTube a byly zde také uváděny i další síť. Všichni tázaní chlapci uvedli, že na sociální síť chodí nejčastěji v **mobilním telefonu** a 15 z nich má připojení k internetu v mobilu.

Frekvence návštěvnosti je zde podstatně nižší než u dívek. Několikrát za den navštěvují sociální síť pouze 4 z tázaných chlapců, 7 jich chodí na síť několikrát za hodinu a zbytek z nich je navštěvuje pouze jednou denně. Dále pak většina chlapců uvedla, že navštěvují sociální síť i když jsou ve škole. Co se týče dostupnosti profilu, tak 11 chlapců má soukromý profil a 6 jich má profil veřejný. Nejoblíbenější činnost, kterou chlapci na sítích vyhledávají je **chatování s přáteli**, dále pak čtení článků a hledání informací.

Nejčastějším pocitem, který chlapci uvedli, že pociťují během trávení volného času na síti, byla hlavně radost. Dále pak zde bylo jmenováno napětí nebo porovnávání se s ostatními. Jeden z chlapců zde uvedl, že pociťuje **strach**. Většina chlapců, se cítí být na sociální síti sami sebou a 16 z celkového počtu tázaných uvedlo, že se **nesnaží napodobovat** chování svých přátel na síti.

Sociální síť tázaným chlapcům **nejvíce berou** čas, mobilní data nebo soukromí. Naopak jim **dávají** informace o světě, zábavu a komunikaci s přáteli. Nejvíce chlapce na sociálních sítích baví chatování, zábavná videa a hry.

V případě, že by se dotazovaní chlapci **setkali s negativním chováním na sociální síti** 10 z nich by se obrátilo na rodiče, 6 z nich by se naopak svěřilo kamarádovi a 5 z nich by si problém nechali pro sebe. Na učitele by se v tomto případě obrátilo 5 z tázaných chlapců. Podobně jako děvčata ze stejného ročníku, i chlapci uvedli, že není bezpečné

sdílet své nahé fotografie, sdílet svou aktuální polohu a také, že je nutné dávat pozor na hackery a různé spamy.

Graf 1 - Procentuální zastoupení oblíbených činností na sociálních sítích u žáků devátého ročníku

5.2 Výsledky dotazníkového šetření v osmých třídách

5.2.1 Dívky

V osmé třídě vyplnilo dotazník **celkem 11 dívek**. Z toho třem bylo 13 let, sedmi 14 let a jedné 15 let. Z těchto respondentek 10 navštěvuje sociální síť a 1 dívka sociální síť nevyužívá. Nejnavštěvovanější sociální síť u dívek v tomto věku je **Facebook**, který navštěvuje celkem 7 dívek z vybrané třídy. Mezi další oblíbené patří YouTube, který navštěvují 2 dívky a Instagram, který sleduje pouze jedna dívka. Dívky navštěvují sociální síť zejména prostřednictvím **mobilního telefonu** a 3 dívky v této třídě uvedlo jako hlavní zařízení počítač. Mobilní internet nemají pouze 3 dívky, zbylých **7 dívek má internet v mobilním telefonu**.

Zde již frekvence návštěvnosti oproti dívkám z devátých tříd poněkud klesá. Převažuje zde návštěvnost **několikrát za den či jednou denně**. Pouze jedna z tázaných dívek uvedla, že chodí na sociální síť několikrát za hodinu. Celkem 6 z tázaných dívek navštěvuje sociální síť i během pobytu ve škole, 4 nikoliv. Veřejně dostupný profil má zde 6 dívek, 4 dívky využívají profil soukromý.

I zde je nejoblíbenější činností **chatování s ostatními uživateli**. Celkem 7 dívek uvedlo, že tímto způsobem tráví nejvíce času na sociální síti. Dále pak následuje sledování

profilů jiných uživatelů, tuto možnost označily 4 dívky. Současně pak dále respondentky uvedly, že je baví také **sledování sdílených videí či hudby**.

Mezi nejčastější pocity zde při návštěvě sociální sítě panuje radost, tu uvedlo celkem 6 respondentek. Zbytek uváděl napětí, či jistotu a bezpečí. Stejný počet dívek uvedl, že se **cítí být na sociální síti sama sebou**, zbylé 4 dívky tento pocit nemá. Dále pak většina dívek uvedla, že se na sociální síti **nesnaží napodobit své přátele** nebo jiné uživatele. Pouze 1 dívka uvedla v tomto ohledu pozitivní odpověď.

Sociální sítě tázaným dívkám nejvíce dávají **spojení s ostatními lidmi**, informace o světě a jiných lidech, dále pak poznatky a zábavu. Naopak jim sociální sítě, dle výsledků berou čas, WI-FI připojení či mobilní data a soukromí.

V případě setkání se s negativním chováním v prostředí sociální sítě, by se 5 dívek obrátilo na své rodiče, 4 dívky by sdělily své potíže kamarádce a 1 dívka by hledala pomoc u svého přítele.

Celkem 9 z dotazovaných dívek uvedlo, že **byly ze strany rodičů či školy poučeny o rizicích**, které z návštěv sociálních sítí plynou. Uvedly, že vědí, že nemají nikomu zasílat své nahé fotografie, že samy nemají sdílet svou aktuální polohu, dále pak že si nemají psát s cizími lidmi a že **datová stopa je nesmazatelná**.

5.2.2 *Chlapci*

Zde dotazník vyplnilo **celkem 15 chlapců**, z toho pěti chlapcům je 13 let a desíti 14 let. Z těchto chlapců jich 12 navštěvuje sociální sítě a zbylí tři nemají na sítích profil. Nejoblíbenější sociální sítí je i zde **Facebook**. Uživatelský profil má na této síti celkem 9 respondentů. Dále 2 chlapci považují za svou nejoblíbenější síť YouTube a 1 navštěvuje pouze Instagram. Nejvyužívanějším prostředkem k návštěvě sítí je zde **mobilní telefon**, který využívá celkem 9 chlapců, zbytek navštěvuje sítě na počítači. Internetové připojení v mobilu zde taktéž 9 chlapců, zbytek jej nemá.

Frekvence návštěvnosti je zde velmi podobná jako u výše uvedených dívek. Chlapci navštěvují sociální sítě **několikrát za den**, pouze 2 chlapci uvedli, že chodí na síť častěji a to sice každou hodinu. Co se týče návštěvnosti sítí během pobytu ve škole, se polovina respondentů vyjádřila kladně. Zajímavá je skutečnost, že **zde převládá počet veřejných profilů**, který má celkem 11 chlapců, pouze 1 má svůj profil soukromý.

Nejoblíbenější činností, kterou dotazovaní chlapci činí na sociální síti, je **sledování sdílených videí a hudby**. Tuto možnost uvedlo celkem 6 chlapců, dále pak 3 uvedli, že

rádi **chatují s ostatními uživateli** a zbytek se věnuje na síti prohlížení profilů, či čtení článků.

Graf 2 - Procentuální zastoupení oblíbených činností na sociálních sítích u žáků osmého ročníku

Co se týče **pocitů**, které respondenti na sociální síti zažívají, převažuje **zde radost i napětí**. Avšak objevil se zde i jeden nový, dosud neuvedený pocit a tím je **závist**. Tuto možnost uvedl 1 z tázaných chlapců. Stejnou měrou se zde vyskytlo i srovnávání se s ostatními uživateli. Celkem 6 z dotazovaných chlapců se cítí být na síti sami sebou, 4 chlapci se tak necítí. Ani zde, se respondenti **nesnaží napodobit chování svých přátel** či jiných uživatelů na síti. Tuto možnost uvedlo celkem 11 chlapců, pouze jeden se o napodobování pokouší.

Tázaným chlapcům dávají sociální sítě především pobavení, radost informace, komunikaci s ostatními přáteli, novinky o oblíbených sportovcích či celebritách. Naopak jim berou zejména soukromí, čas, data a baterii v telefonu.

Pokud by se dotazovaní chlapci na sociální síti setkali s negativním chováním, **nejvíce se by se obraceli na rodiče a na své kamarády**. Zajímavostí je, že 3 chlapci z dotazovaných by si tento problém nechali pro sebe. Na učitele by se obrátil pouze 1 respondent.

Co se týče preventivních opatření ze strany rodičů či školy, celkem 8 chlapců uvedlo, že bylo seznámeno s riziky, které s návštěvami sociálních sítí plynou. Zbytek o rizicích ponaučen

nebyl. Chlapci dále uvedli, že vědí, že nemají nikomu zasílat své osobní údaje, že vědí o kyberšikaně i o rizicích na internetu všeobecně.

5.3 Výsledky dotazníkového šetření v sedmých třídách

5.3.1 *Dívky*

V sedmých třídách vyplnilo dotazník **celkem 20 dívek**, z toho čtrnácti je 13 let, pěti z nich je 12 let a jedné je 14 let. Z tohoto počtu jich 19 má profil na sociální síti. I zde je nejvíce oblíbenou sociální sítí **Facebook**, na této sociální síti má profil celkem 16 dívek, dále pak 2 považují za svou nejoblíbenější síť YouTube. Dívky zde však navštěvují také Instagram či Snapchat. Jako prostředek k návštěvě sociální sítě využívá celkem 17 dívek **mobilní telefon**, zbytek využívá počítač. A celkem 15 dívek má mobilní internetové připojení, pouze 3 jej nemají.

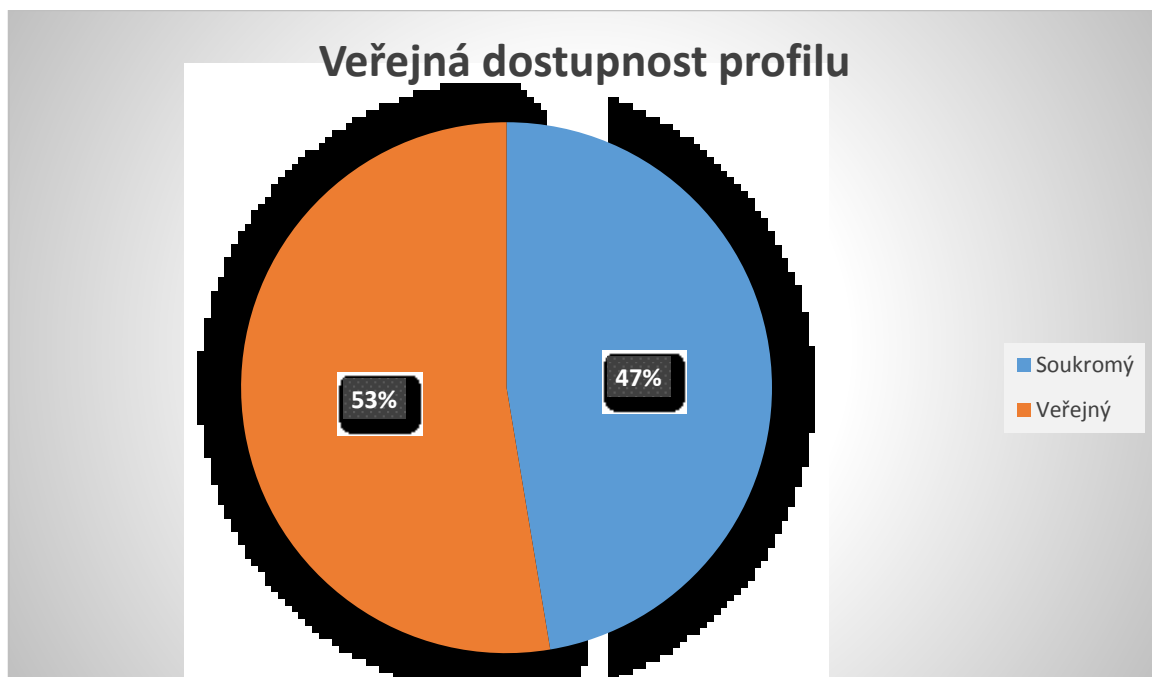
Frekvence návštěvnosti sociálních sítí je zde velmi intenzivní. Celkem 10 z dotazovaných dívek chodí na síť **několikrát za hodinu**, dále pak 7 dívek navštěvuje síť několikrát za den, zbytek se věnuje sítím méně často. Většina respondentek, tedy celkem 13 dívek, však na sociální síť během pobytu ve škole nechodí. Stejný počet má také svůj profil vedený jako veřejný.

Nejoblíbenější činností je v sedmých třídách chatování s přáteli, dále pak sledování sdílených videí a hudby a čtení článků. Pocity, které dívky během pobytu na sociální síti zažívají, jsou vcelku pozitivní. Jedná se o radost, pohodu, jistotu a bezpečí. Celkem 11 dívek se cítí být na sociální síti samy sebou, zbylých 8 však tento pocit nemá. Zajímavostí je, že všechny oslovené respondentky odpověděly, že se **nesnaží na sociální síti napodobit chování přátel** či jiných uživatelů.

Dotazovaným dívkám dávají sociální síť nejčastěji **kommunikaci s přáteli**, která je zdarma, dále pak možnost sdílení fotek a vzpomínek. Informace, které sociální síť nabízí, se zde v odpovědích již nevyskytovaly tak často. Naopak jim **sociální síť berou soukromí, čas, zdraví nebo mobilní data**.

V případě, že by se dívky setkaly s negativním chováním v prostředí sociální sítě, **obrátilo by se celkem 15 z nich na rodiče**. Zbytek by hledal pomoc u kamarádky. Taktéž 15 dotazovaných dívek uvedlo, že bylo poučeno o rizicích, které z návštěvy sítí vyplývají, pouze 3 dívky uvedly, že v této oblasti nemají mnoho informací. Dívky také uvedly, že nemají přijímat žádosti o přátelství od cizích lidí, dále že si nemají psát na síti s někým

koho neznají a že nemají zveřejňovat své soukromé fotografie, zejména fotky, kde jsou odhalené.

Graf 3 - Procentuální znázornění veřejné dostupnosti profilů u dívek sedmých tříd

5.3.2 Chlapci

V sedmých třídách vyplnilo dotazník **celkem 19 chlapců**, z toho jedenácti je 13 let, pěti chlapcům je 12 let a třem 14 let. **Sociální síť zde navštěvuje všech 19 chlapců**. Jako svou nejoblíbenější sociální síť zde označilo celkem 9 chlapců **Facebook**, stejný počet chlapců označil YouTube za svou oblíbenou síť a pouze jeden chlapec vybral Instagram. Nejvyužívanějším prostředkem k návštěvě sítě zde celkem 15 chlapců využívá **mobil**, zbytek chodí na sociální sítě na počítači. A dále pak **18 chlapců má v mobilním telefonu připojení k internetu**, pouze 1 chlapec jej nemá.

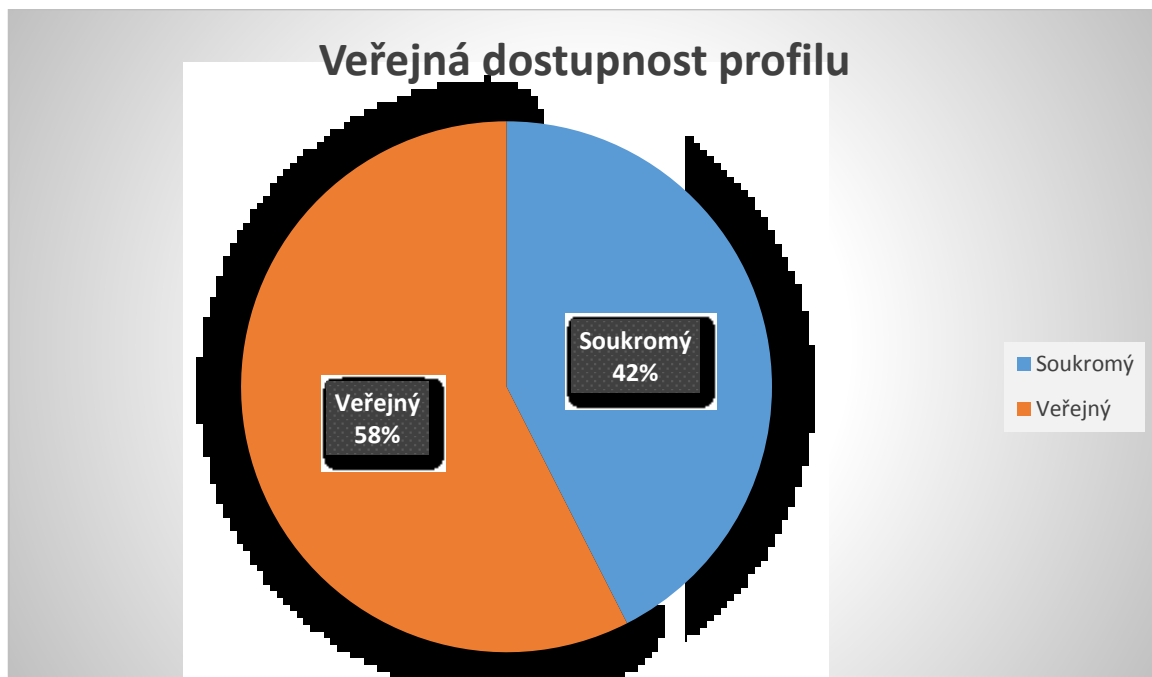
Frekvence návštěvnosti sociálních sítí je zde daleko nižší než u dívek ze stejného ročníku, jelikož většina navštěvuje sociální sítě několikrát za den. Stejně tak většina chlapců, početně celkem 15, jich na sociální sítě během pobytu ve škole nechodí. Zajímavostí je, že **13 z dotazovaných chlapců má veřejný profil na sítích**.

Chatování s přáteli je i zde nejoblíbenější činností mezi chlapci. Další oblíbenou aktivitou je sledování videí a hudby a **prohlížení statusů** jiných uživatelů či kamarádů. Pocity, které chlapci zažívají během návštěvy sociální sítě, jsou podobné jako u dívek ze stejného ročníku, tedy **radost, napětí a pohoda**. Celkem 14 chlapců se cítí být na sociální sítí sami sebou, zbytek tento pocit nemá. Přibývá zde však těch, kteří se snaží na sociální

síti napodobit chování svých kamarádů. K tomuto jednání se přiznali 3 chlapci z dotazovaného vzorku, zbytek tuto potřebu nemá.

Chlapci uvedli, že jim sociální sítě dávají především informace, zajímavosti ze světa, vědomosti a možnost poznat nové kamarády. Sítě jim naopak berou volný čas, baterii v mobilu, soukromí a peníze.

Pokud by se chlapci setkali s negativním chováním na sociální síti vůči své osobě, obrátila by se většina na své rodiče. Tuto skutečnosti uvedlo celkem 16 respondentů, zbytek by se obrátil buď na kamaráda nebo by si to nechali pro sebe. Na učitele by se zde neobrátil nikdo z dotazovaných. Dále pak stejný počet, tedy 16 chlapců uvedlo, že bylo seznámeno s riziky plynoucích z návštěv sociální sítě. Dle jejich slov ví, že si nemají přidávat do přátel cizí lidi, neměli by si s nimi psát a neměli by sdělovat svou aktuální polohu.

Graf 4 - Procentuální znázornění veřejné dostupnosti profilů u chlapců sedmých tříd

5.4 Výsledky dotazníkového šetření v šestých třídách

5.4.1 Dívky

Ve vybrané šesté třídě vyplnilo dotazník **celkem 14 dívek**, z toho šesti dívkám je 11 let, šesti dívkám 12 let a dvěma dívkám je 13 let. **Sociální síť v této třídě navštěvují všechny dívky.** Jako svou **nejoblíbenější sociální síť** si zde dívky vybraly **Instagram**, tuto volbu učinilo 11 dívek z celkového počtu. **Dvě dívky** si vybraly jako svou oblíbenou síť

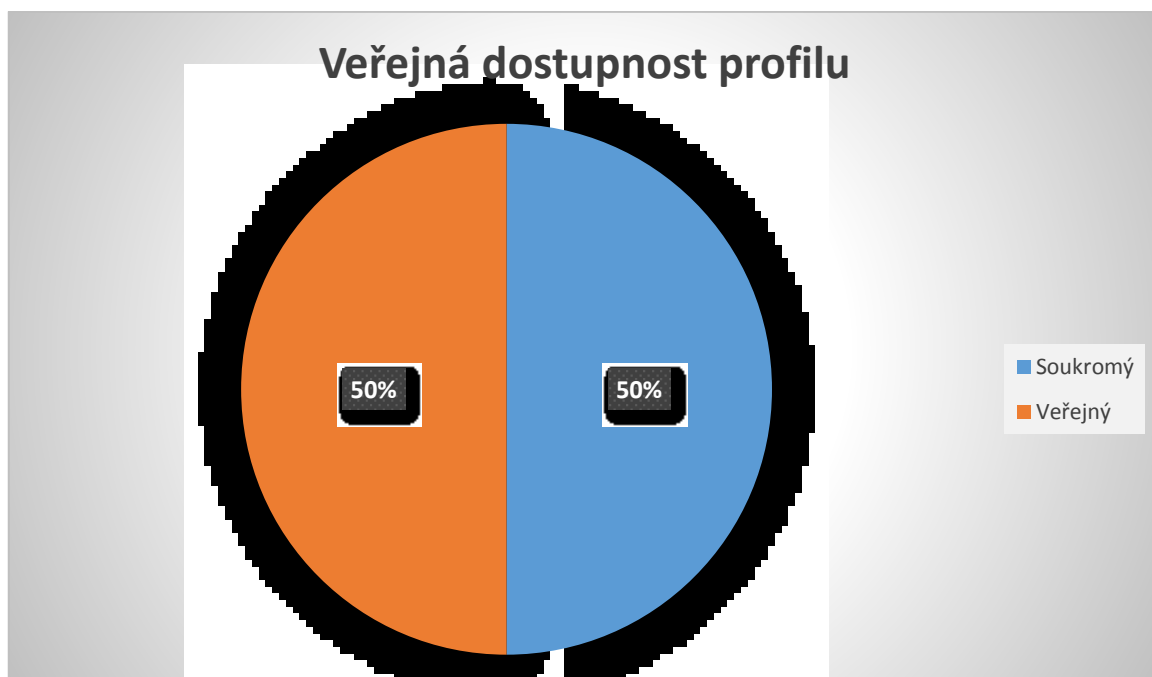
Facebook. Oběma dívkám je 11 let a je zajímavé, že je možné, aby tyto dívky měly svůj účet na Facebooku, když je **tato sociální síť povolena osobám starším třinácti let.**

Dívky z této třídy navštěvují sociální síť nejčastěji na **mobilním telefonu** a internetové připojení v tomto zařízení má celkem 11 z dotazovaných dívek. Frekvence návštěvnosti sociální sítě je u těchto dívek nižší, než u spolužaček z vyšších tříd. Na síť chodí několikrát denně nebo méně často. Převažuje zde i větší počet těch dívek, které na sociální síť během pobytu ve škole nechodí, těch je 10 z celkového počtu.

Nejoblíbenější činností je zde jednoznačně **sledování oblíbených blogerů a youtuberů**, dále pak prohlížení sdílených videí a hudby a až na třetím místě je chatování s přáteli. Pocity, které dívky zažívají během pobytu na sociálních sítích, jsou i zde radost, napětí, dále pak porovnávání se s ostatními a dokonce zde byla i uvedena volnost. Většina dívek, konkrétně 10 z dotazovaných, se cítí být na sociální síti samy sebou. A **více než polovina uvedla, že se snaží na síti napodobit chování svých přátel.** Stejný počet dívek uvedl, že pravidelně sledují své oblíbené youtubery a blogery.

Dívky z této třídy uvedly, že jim pobyt na sociálních sítích **dává nejvíce dobrou náladu, možnost nakupování, zajímavé fotky** a videa. Informace nebo inspirace zde byly zmiňovány velmi málo. **Naopak** dívkám **sítě berou čas** a baterii v telefonu.

Co se týče negativního chování, kterému by dívky mohly být na sociální síti vystaveny, by se většina obrátila na svého rodiče. Tuto možnost zvolilo celkem 10 dívek, zbytek by se obrátil na kamarádku. Ani zde by se na učitele neobrátila ani jedna z dotazovaných respondentek. Celkem 11 dívek uvedlo, že bylo seznámeno s případnými riziky na sociálních sítích. Jako nevhodné chování označily zejména sdílení odhalených fotografií, sdílení aktuální polohy a skutečnost, že by si neměli na sociální síti dopisovat s cizími lidmi.

Graf 5 - Procentuální znázornění veřejné dostupnosti profilů u dívek šestých tříd

5.4.2 Chlapci

Ve vybrané šesté třídě vyplnilo dotazník **celkem 9 chlapců**, z nichž dvěma je 11 let, čtyřem je 12 let, dvěma je 13 let, jednomu je 14 let. Věkově je vzorek tedy velmi různorodý nicméně početně se jedná o nejmenší vzorek z celého výzkumného šetření. Profil na sociální síti zde mají všichni dotazovaní chlapci. Jako svou **nejoblíbenější sociální síť** si zde polovina zvolila **Instagram** a druhá si vybrala **YouTube**. Zajímavostí však je, že 2 z výše dotazovaných chlapců uvedlo, že mají **uživatelský profil i na Facebooku**. Opět se zde jednalo o chlapce **ve věku jedenácti let**, kteří správně na sociální síti **mít profil neměli**.

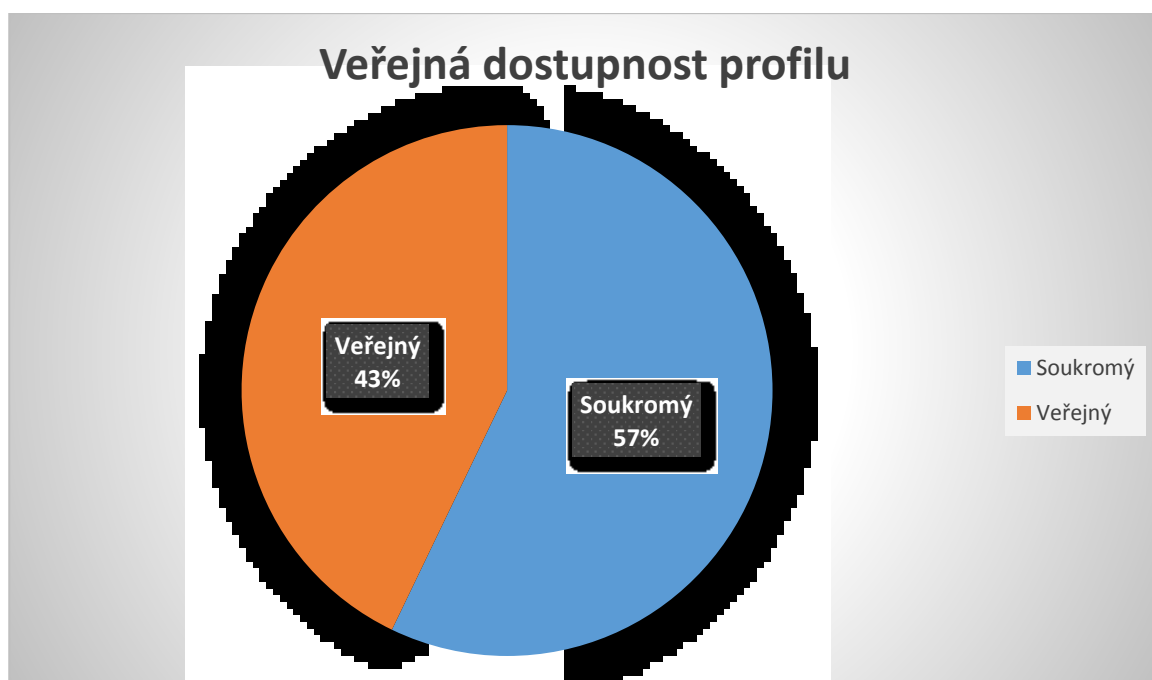
Chlapci zde nejčastěji používají k návštěvě sociální sítě **mobilní telefon**, tuto možnost uvedlo celkem 6 chlapců. Zbytek je navštěvuje prostřednictvím počítače nebo tabletu. Frekvence návštěvnosti sítě je zde nižší než u dívek, jelikož chlapci nejčastěji uváděli, že sítě navštěvují **jednou denně**. Jen 4 z dotazovaných chlapců uvedli, že navštěvují sociální sítě **několikrát za den**.

Nejoblíbenější činností je zde **sledování sdílených videí a hudby** a sledování oblíbených blogerů a youtuberů. Chatování s přáteli si zvolili jako svou nejoblíbenější činnost pouze 2 chlapci. Pocity, které respondenti zažívají na sociální síti jsou opět veskrze pozitivní. Celkem 8 chlapců uvedlo, že se **cítí být na sociální síti sami sebou**. A pouze 2 z dotazovaných chlapců uvedli, že mají potřebu na sociální síti napodobovat chování svých

spolužáků nebo jiných uživatelů. I zde více než polovina respondentů uvedla, že pravidelně sledují své oblíbené blogery a youtubery.

Chlapci dále uvedli, že jim sociální sítě **dávají pohodlí, možnost sledovat oblíbené uživatele, novinky ze světa a informace** o přátelích. Naopak jim sociální sítě dle jejich slov **berou pohyb, soukromí, kamarády v reálném světě** a baterii v telefonu.

Pokud by se chlapci dostali do nepříjemné situace na sociální síti, celkem 8 z nich by se obrátilo s tímto problémem na rodiče, pouze jeden by se obrátil na kamaráda. I zde by se na učitele neobrátil nikdo z dotazovaných. Zajímavostí je, že pouze polovina chlapců uvedla, že byli seznámeni s riziky, která plynou z využívání sociálních sítí. Tito respondenti dále označili za nebezpečné dopisovat si s cizími lidmi na sociální síti, uvádět své telefonní číslo na profilu a sdělování své aktuální polohy.

Graf 6 - Procentuální znázornění veřejné dostupnosti profilů u chlapců šestých tříd

6 Diskuze

V následujícím textu se nachází celkové vyhodnocení výsledků, které vyplývají z dotazníkového šetření a jejich srovnání s výše uvedenými hypotézami.

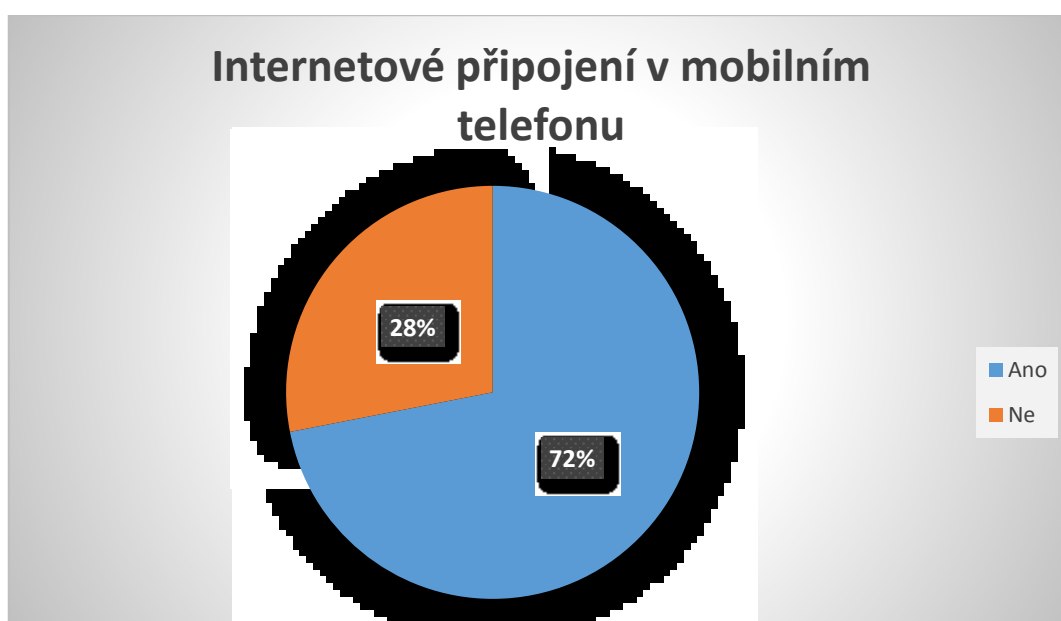
První hypotézou je tvrzení, že **většina dotazovaných respondentů má profil na jedné či více sociální síti**. Tato hypotéza byla prověřována čtvrtou otázkou v dotazníku. Ten je uveden v příloze této práce. Díky této otázce se podařilo zjistit, že **téměř tři čtvrtiny dotazovaných žáků má profil na sociální síti**. Z celkového počtu respondentů má tedy profil na sociální síti 120 žáků, zbylých 6 profil nemá. Procentuální zastoupení je uvedeno

v následujícím grafu. Tento výsledek vede k závěru, že tato první **hypotéza byla** na základě dotazníkového šetření **potvrzena**.

Graf 7 - Procentuální poměr dětí, které mají profil na sociální síti

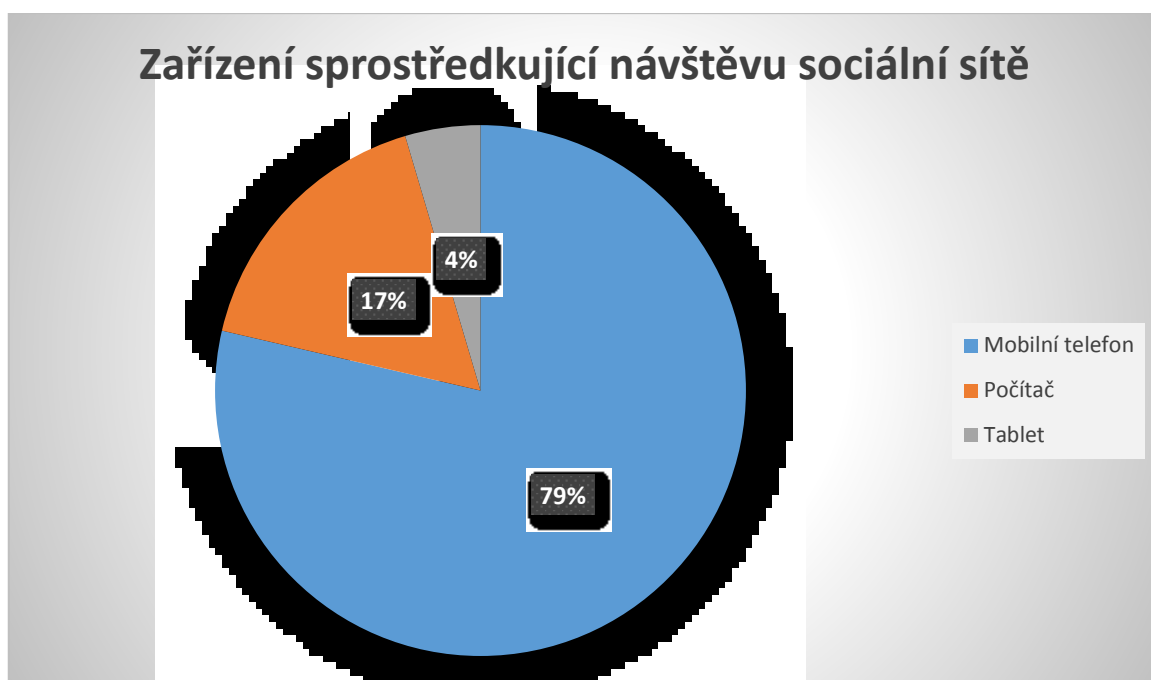
V předchozí kapitole je uvedeno, že **většina respondentů** napříč ročníky **má v mobilním telefonu připojení k internetu**. Mohou tedy nepřetržitě sledovat sociální síť a aktivně na ně přidávat příspěvky. S největší pravděpodobností je to odpověď na otázku, proč přes sedmdesát procent žáků druhého stupně vybrané školy má důvod k trávení času na sociálních sítích.

Graf 8 - Procentuální poměr žáků dané základní školy disponující s internetovým mobilním připojením

Celkově má internet v mobilu 103 oslovených respondentů, což je drtivá většina oslovených žáků.

Druhou hypotézou je tvrzení, že děti využívají k **návštěvě sociálních sítí nejčastěji mobilní telefon**. Tuto hypotézu zjišťovala otázka číslo sedm v dotazníku, který je uveden v příloze. V případě této otázky mohli respondenti zaškrtnout více možných odpovědí. Výsledkem šetření je závěr, že **více než tři čtvrtiny dotazovaných dětí** uvedlo jako nejpoužívanější zařízení pro návštěvu sociální sítě, právě **mobilní telefon**. Početně se jedná **celkem o 103 dětí**. Jde tedy o naprosto stejný počet dětí, který disponuje internetovým mobilním připojením. Je evidentní, že děti **využívají k návštěvě sociální sítě mobilní telefon právě proto, že se mohou na internet skrze něj připojit** kdykoliv a kdekoliv.

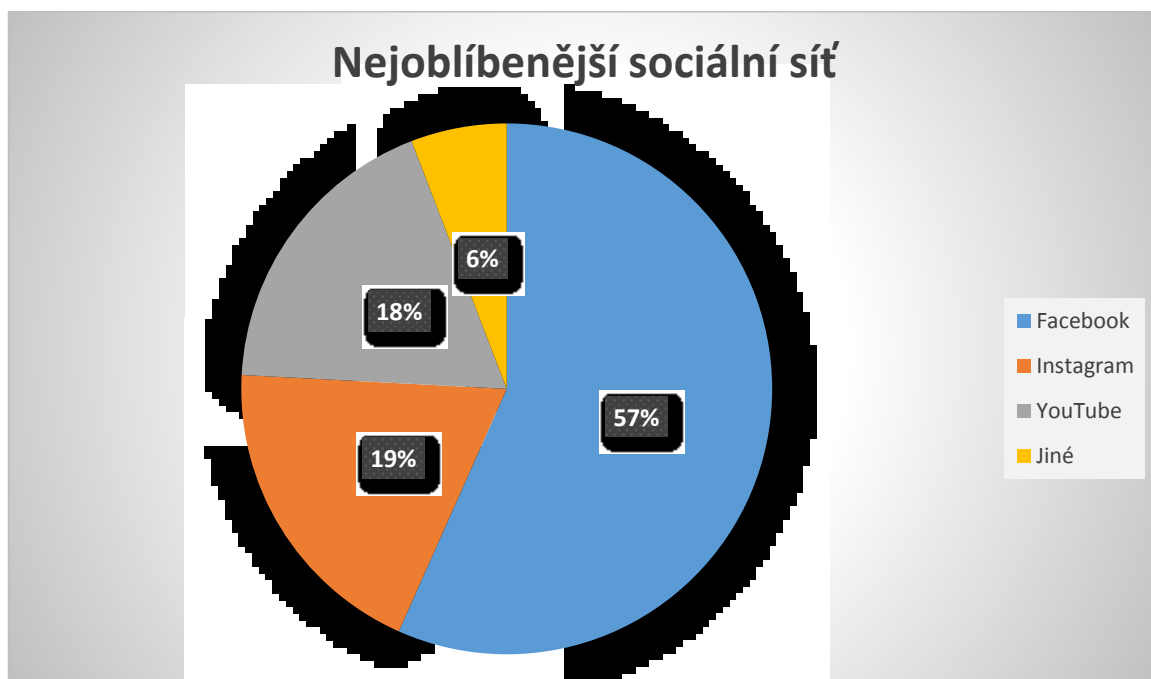
Graf 9 - Procentuální zastoupení jednotlivých zařízení, na kterých respondenti navštěvují sociální sítě

Zajímavostí je, že v dnešní době, kdy je popularita tabletů takřka na vrcholu, je stále více využíván počítač než tablet. Nicméně dle výše uvedených výsledků lze tvrdit, že **hypotéza byla potvrzena**.

Další z řady hypotéz je tvrzení, že **nejnavštěvovanější sociální sítí mezi dětskými uživateli na základní škole je Facebook a YouTube**.

Na tuto otázku hledala odpověď šestá dotazníková otázka. Zde však mohli respondenti uvést pouze jednu odpověď. Z celkového počtu respondentů uvedlo **68 dětí, že jejich nejoblíbenější sociální sítí je právě Facebook**. Na **druhém místě** však neskončil

YouTube, ale **Instagram**. Ten zvolilo jako svou nejoblíbenější sociální síť celkem 23 dětí. YouTube skončil početně na třetím místě a to s rozdílem jednoho respondenta. Následující graf přináší procentuální přehled oblíbených sociálních sítí u dětí na dané základní škole.

Graf 10 - Procentuální zastoupení nejoblíbenějších sociálních sítí dotazovaných respondentů

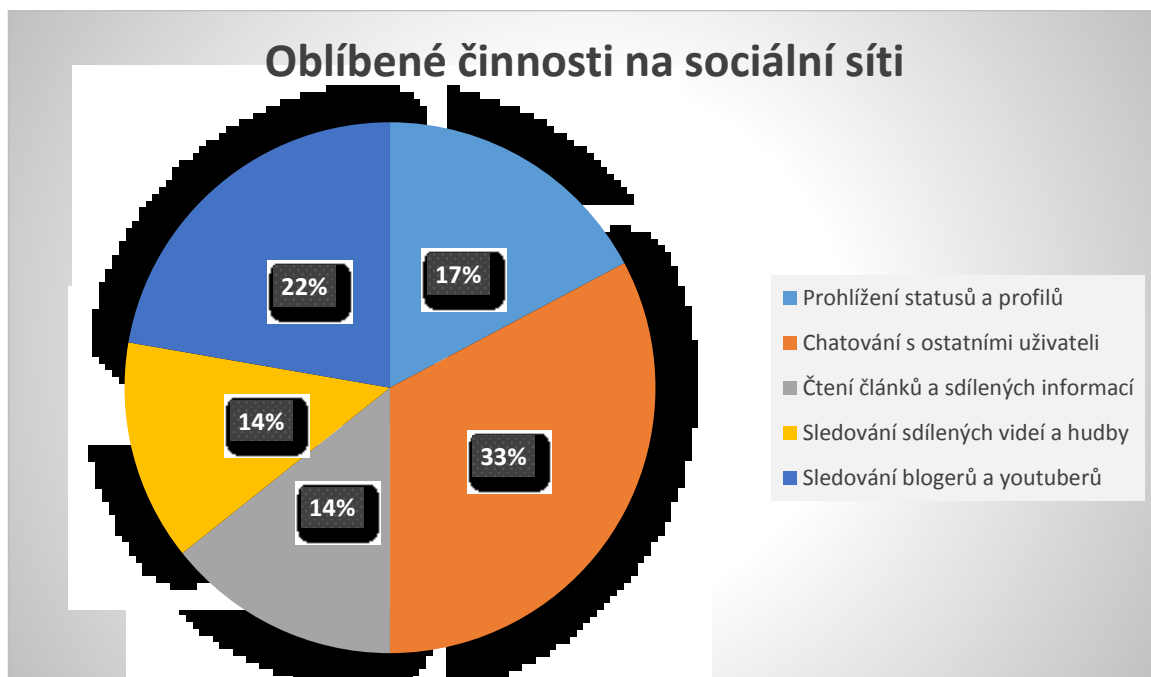
Hypotéza tedy nebyla zcela potvrzena, jelikož nejoblíbenější sítí není Facebook a YouTube, ale **Facebook a Instagram**.

Je velmi zajímavé, jakým způsobem se poměrové zastoupení navštěvovaných sociálních sítí liší dle věku. U devátých a osmých ročníků vede jednoznačně Facebook, nicméně v šestých třídách je nejnavštěvovanější sociální sítí Instagram. Tato skutečnost dle mého názoru vyplývá z toho důvodu, že vlastnictví Facebookového profilu je povoleno až od třinácti let. Nicméně i tak se zde objevili čtyři respondenti, kteří ve věku jedenácti let, mají uživatelský profil na Facebooku.

Otázkou zní jak je toto možné? Odpovědí by mohl být fakt, který je uveden v teoretické části této práce. A ten zní, že **Facebookový účet si může zřídit prakticky kdokoliv bez ohledu na identitu, či věk**. Jediné, co k tomu stačí je e-mailová adresa a telefonní číslo. Dle mého názoru je tato skutečnost **jedním z největších rizik využívání sociálních sítí** dětmi. Není zde totiž záruka, že se dítě mladší třinácti let nedostane k nevhodnému obsahu, který může být na Facebooku sdílen nebo nebude kontaktován cizí osobou, která může mít nekalé úmysly.

Zde je pouze na rodičích do jaké míry mají přehled o svých dětech a o jejich účtech na sociálních sítích. Nicméně učitel má také pravomoc zasáhnout, ale jen v případě, že dítě navštěvuje sociální síť během vyučovací hodiny.

V pořadí čtvrtou hypotézou je tvrzení, že **nejčastějším důvodem návštěv** sociálních sítí mezi dětskými uživateli na základní škole je **touha po kontaktu s ostatními**. Toto tvrzení zjišťovala jedenáctá otázka v dotazníku. Ta se týká činnosti, kterou respondent na sociální síti nejraději dělá. Zde mohli respondenti zaškrtnout více odpovědí.

Graf 11 - Procentuální zastoupení oblíbených aktivit respondentů na sociální síti

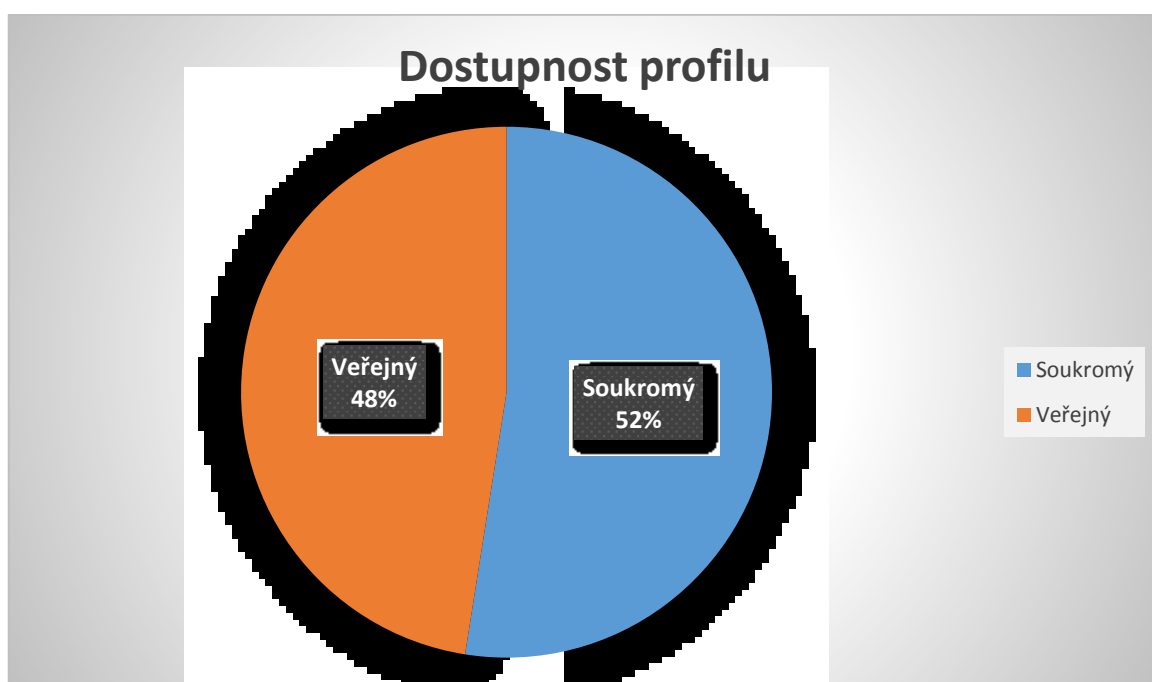
Početně se tedy vyslovilo celkem **78 respondentů k tomu, že nejraději na sociální síti chatují s přáteli**. Současně 41 jedinců z celkového počtu respondentů uvedlo jako svou oblíbenou aktivitu prohlížení statusů ostatních uživatelů. V neposlední řadě 53 respondentů si zvolilo za oblíbenou aktivitu sledování blogerů a youtuberů. V grafu, který je uveden výše, je znázorněn procentuální poměr oblíbených aktivit u respondentů.

Daná **hypotéza byla potvrzena**, jelikož nejčastěji volenou aktivitou na sociální síti, byla komunikace s ostatními uživateli. Nicméně je třeba zohlednit, že daný počet respondentů, který si zvolil tuto aktivitu, není až tak vysoký oproti ostatním možnostem.

Mnoho respondentů uvedlo, že jim **sociální sítě berou volný čas a soukromí**. Dle mého názoru je dnes stále více častější, že spolu lidé komunikují více skrze sociální sítě než klasickou komunikací tváří v tvář. Jak je uvedeno v teoretické části této práce, komunikace přes sociální sítě má svá specifika a do jisté míry se od klasické komunikace

liší. Dalo by se říci, že díky tomu může u dětí dojít k tomu, že dovednost klasické formy komunikace u nich bude ochabovat, zatímco komunikace skrze sociální sítě bude sílit. Může dojít například k tomu, že jedinec bude více upřímný prostřednictvím sítí, než během komunikace tváří v tvář. Také může být do budoucna oslabena empatie, schopnost naslouchání a další dovednosti spojené s klasickou komunikací.

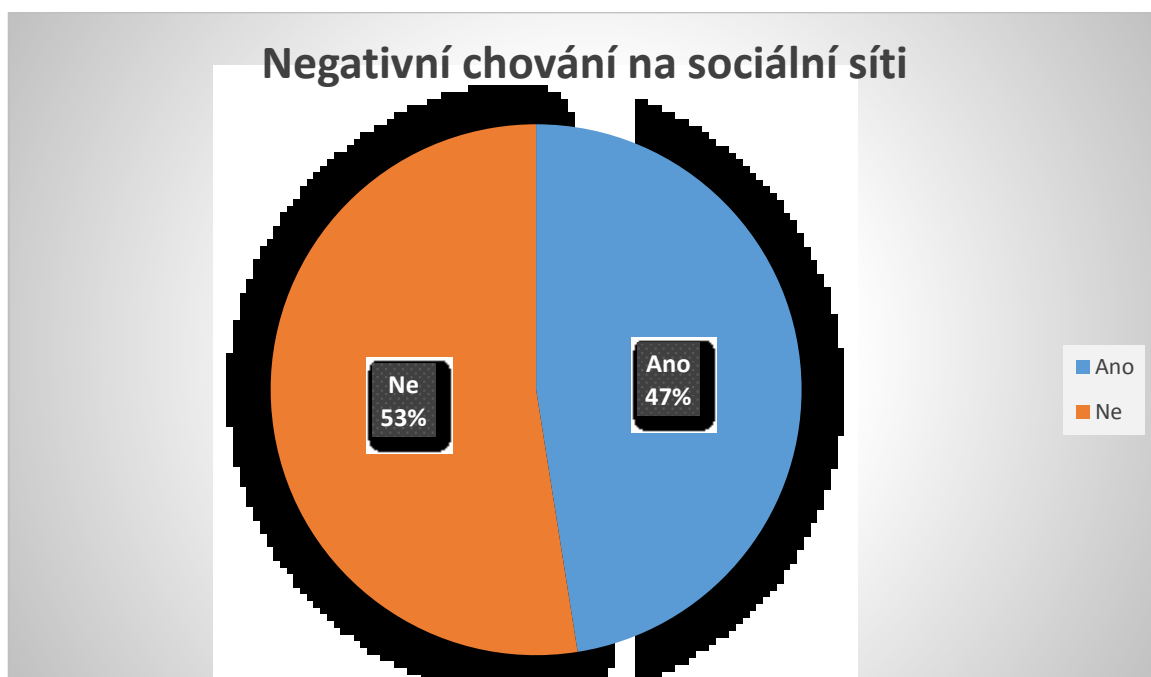
Pátou hypotézou, je tvrzení, že mezi dětskými uživateli sociálních sítí na základní škole **je více těch, kteří využívají veřejné profily**. Tato hypotéza však **nebyla potvrzena** jelikož z celkového počtu respondentů 69 jedinců uvedlo, že mají soukromý profil na sociální síti. Zbýlých 51 respondentů má profil veřejný. Tento výsledek vypovídá o tom, že na dané základní škole je věnována značná pozornost prevenci v této oblasti. Jak je uvedeno v předchozí kapitole, většina žáků byla s riziky, které plynou z navštěvování sociálních sítí seznámena. Mnoho respondentů uvedlo, že je s těmito riziky seznámy nejen učitelé či učitelky, ale v první řadě rodiče. Tento výsledek považují za velmi pozitivní jev, který je třeba dále posilovat a rozvíjet.

Graf 12 - Procentuální poměr veřejné dostupnosti profilu u daných respondentů

Poslední hypotézou je tvrzení, že se **více než padesát procent žáků setkalo s negativním chováním na sociálních sítích**. Tuto hypotézu ověřovala třináctá otázka v dotazníku. I tato hypotéza **nebyla potvrzena**, jelikož celkem 63 respondentů uvedlo, že se s negativním chováním na sociální síti nesetkalo. I když nejde o velký procentuální rozdíl je zřejmé, že mnoho dotazovaných žáků negativní zkušenost se sociální sítí bohužel

má. Tento výsledek je dle mého názoru velmi alarmující, jelikož lze konstatovat, že na základě získaných dat z navštěvování sociálních sítí plynou skutečná rizika. Nemusí se vždy jednat o kyberšikanu či kybergrooming. Nicméně i nádavky nebo urážení mohou časem gradovat. V souvislosti s tímto zjištěním je vhodné dbát nejen na prevenci, ale také posilovat povědomí dětí o možnostech řešení dané situace. Zejména je důležité vytvořit pro ně bezpečné zázemí nejen ve škole, ale i v rodině tak, aby věděly, že se mají na koho obrátit, pokud se před nimi vyskytne tíživý problém.

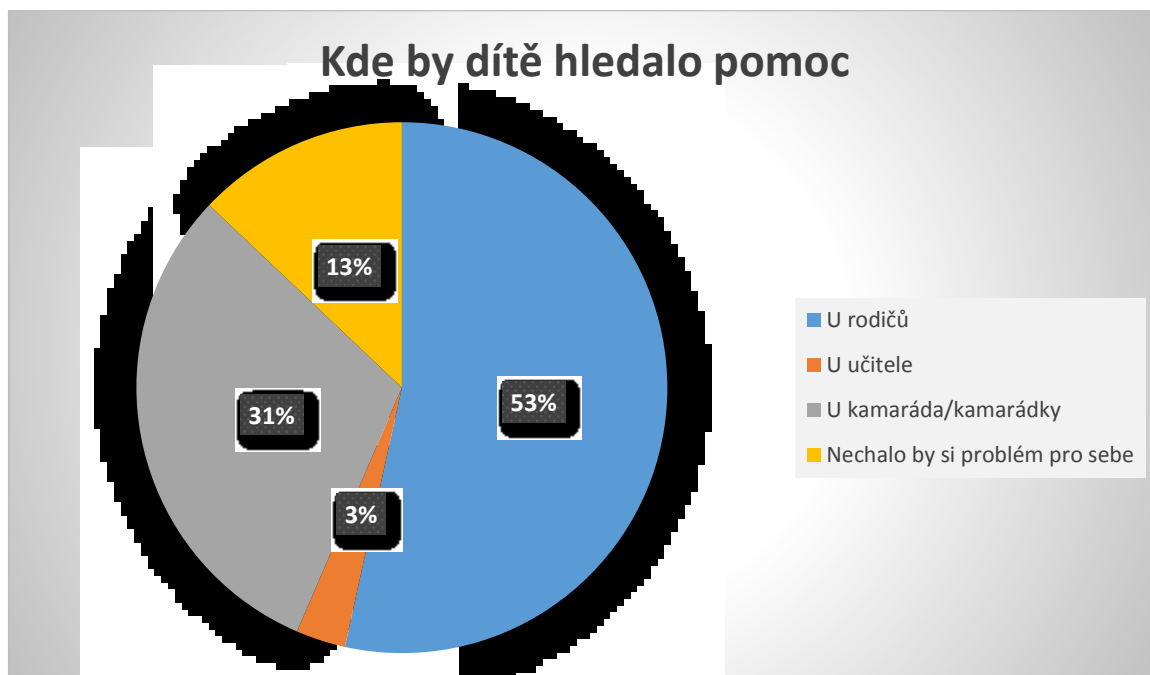

Graf 13 - Procentuální znázornění negativních zážitků respondentů na sociálních sítích

Vzhledem k výše uvedeným výsledkům je třeba také zmínit skutečnost, že otázka číslo 23 v dotazníku zjišťovala také to, **na koho by se děti v případě, že by se setkaly s negativním chováním, obrátily**. Jak již je uvedeno v předchozí kapitole, kde jsou výsledky zpracovány číselně, jednoznačně v tomto ohledu **vedou rodiče**, což je dle mého názoru správně. Hned na druhém místě za nimi, jsou kamarádi daných dětí a následně možnost nechat si problém pro sebe. Zajímavostí je, že nejméně dětí by se obracelo na učitele. Čím tato skutečnost může být dána?

Je možné, že tento výsledek plyne z nejednoznačně položené otázky. Ta se zaměřuje na pomoc jako takovou, ale nevymezuje prostředí, ve kterém by se děti musely nějak zachovat v případě, že by se setkaly s negativním chováním. Nicméně to také může být tím, že děti jednoduše nemají k učitelům takovou důvěru, kterou mají ve svých rodičích,

vrstevníků či sourozencích. Procentuální vymezení výsledku této otázky se nachází v následujícím grafu.

Závěr

V této bakalářské práci je řešena problematika rizik, která plynou z využívání sociálních sítí žáky v prostředí základní školy. Sociální sítě jsou každým dnem více a více populárnější a děti, které mají dnes přístup k internetu nejen prostřednictvím počítače, ale i skrze mobilní telefon, jsou těmito sítěmi stále více ovlivňovány.

Cílem bakalářské práce bylo tedy teoretické vymezení problematiky využívání sociálních sítí dětmi v České republice a v zahraničí. Zaměřuje se na rizika, která plynou z jejich využívání a následně mapuje za pomoci dotazníkového šetření intenzitu návštěvnosti sociálních sítí a způsob jejich zabezpečení u žáků na druhém stupni vybrané základní školy. Dílčími cíli bylo zjistit pohlaví a věk u vybraných respondentů. Dále pak také zjistit časovou intenzitu trávení volného času na sociálních sítích, druh zařízení, na kterém respondenti sítě navštěvují, jejich povědomí o rizicích plynoucích z jejich navštěvování, a v neposlední řadě také osobu, na kterou by se v případě nouze respondenti obrátili.

Veškeré předem stanovené cíle této práce se podařilo splnit a z celkového počtu šesti hypotéz, se podařilo potvrdit pouze polovinu. Tuto skutečnost hodnotím jako velmi pozitivní, jelikož ze závěru vyhodnocení cílů i hypotéz vyplývá, že i když rizika v prostředí sociálních sítích reálně hrozí, je zde velký prostor pro jejich zvládnutí. Vše záleží na kvalitní a systematické prevenci. A to nejen ve škole, ale zejména pak v rodině. Na tu by se totiž v případě nouze obrátila většina respondentů.

Velké díky zde patří Základní škole Český Brod, která mi umožnila vstup do svých prostor a možnost realizovat dotazníkové šetření. Vybraný vzorek dětí vyplnil dotazník s maximální pečlivostí a díky tomu se mi podařilo vyhodnotit prakticky veškerá získaná data.

Díky tomuto šetření se podařilo zjistit, že nejoblíbenější sociální sítí vybraného vzorku dětí je Facebook, dále pak Instagram a YouTube. Dalším přínosem je zjištění, že 58% respondentů má nastaven svůj uživatelský profil jako soukromý. To znamená, že více než polovině respondentů jsou známy základní uživatelské znalosti ohledně nastavení soukromí na sociálních sítích a to považují za více než pozitivní jev. A v neposlední řadě se podařilo prokázat, že hlavním důvodem, proč děti sociální sítě navštěvují, je touha po kontaktu s ostatními uživateli. Jako negativní jev lze označit skutečnost, že téměř polovina vybraných respondentů se na sociální síti setkala s negativním chováním.

Celkově hodnotím zpracování bakalářské práce jako přínos nejen pro sebe, ale i pro výše uvedenou základní školu, které předám vyhodnocená data. Sociální sítě tedy jsou značným rizikem pro děti i dospívající, ale zdá se, že v prostředí této základní školy se velmi dbá na prevenci a informovanost dětí.

Seznam použitých informačních zdrojů

- [1] PEACOCK, M. *Programujeme vlastní sociální síť*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2016. ISBN 978-80-251-3626-3.
- [2] HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. 1. vyd. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.
- [3] BOYD, D. M. and ELLISON, N. B. (2007), *Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship*. Journal of computer-mediated communication: JCMC. Los Angeles, Calif.: Annenberg School for Communication. ISSN 1083-6101.
<<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x/full>>
- [4] BURGESS J. AND J. GREEN a with contributions by Henry JENKINS and HARTLEY John. *YouTube online video and participatory culture*. John Willey and Sons, 2013. ISBN 978-07-4567-535-0.
- [5] SCHOOL H., *Instant Profits Guide to Instagram Succes: A Picture is Worth a Thousand Words*. 2016. ISBN 978-60-5042-334-1.
- [6] ŠEVČÍKOVÁ, A. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu: závislost na internetu, navazování kontaktů online, soukromí na sociálních sítích, online komunity*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-7527-6.
- [7] RYAN K. P., *Digital and Information Literacy Series*, The Rosen Publishing Group. 2011. ISBN 978-14-4882-346-8
- [8] Mobile Applicaion (Mobile App). *Technopedia: the educational resource for IT professionals* [online]. ©2010 - 2012 [cit. 2012-03-19]. Dostupné na Internetu: <<http://www.techopedia.com/definition/2953/mobile-application-mobile-app>>
- [9] ZARRELLA, D. a A. ZARRELLA. *The Facebook marketing book*. 1. ed. Sebastopol: O'Reilly, 2010. ISBN 978-1-4493-8848-5.
- [10] DĚDIČEK, D. *Facebook: jednoduše*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, Albatros Media a. s., 2016. ISBN 978-80-2514-781-8.
- [11] WOOG Adam. *YouTube: A great idea*. Norwood House Press. 2008. ISBN 978-15-9953-198-4
- [12] FAHS, Chad. *How to do everything with YouTube*. New York: McGraw-Hill. 2007. ISBN 0071498656.

- [13] *Dospívajúci vo virtuálnom priestore: Závěrečná správa z výskumu 2010.* Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, Bratislava, Slovenská republika. eSlovensko. Bratislava. 2011
- [14] VALIŠOVÁ, A. *Komunikace a vzájemné porozumění: hry pro dospívající.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2005. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247-0842-6.
- [15] HUBINKOVÁ, Z. a kolektiv. *Psychologie a sociologie ekonomického chování.* Vyd. 1. Praha: Grada Publishing a. s., 2008. ISBN 80-247-1593-7.
- [16] O'KEEFE G. S., K. CLARKE-PEARSON and Council on Communications and Media. *The Impact of Social Media on Children, Adolescents, and Families. Pediatrics* 2011; originally published online March 28, 2011.
<<http://pediatrics.aappublications.org/content/pediatrics/127/4/800.full.pdf>>
- [17] MIKULÁŠTÍK, M. *Komunikační dovednosti v praxi.* 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2010. Manažer. ISBN 978-80-247-2339-6.
- [18] GREENFIELDOVÁ, S. *Změna myšlení.* Vyd. 1. BizBooks, Albatros Media a. s. 2016, ISBN 80-265-0474-7
- [19] KOŽÍŠEK, M. a V. PÍSECKÝ. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online.* První vydání. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5595-3.
- [20] VÝROST J. *Sociální psychologie.* 2. přepracované a rozšířené vydání. Grada Publishing a. s. 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.
- [21] KOPECKÝ, K. a V. KREJČÍ. *Rizika virtuální komunikace: Příručka pro učitele a rodiče).* NET UNIVERSITY. Olomouc. 2010. ISBN 978-80-254-7866-0
- [22] *Kybergrooming a kyberstalking, Metodický materiál pro pedagogické pracovníky.* Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2012. Mgr. Anna Mašková, Mgr. Kateřina Lukášová, Mgr. Rastislav Pacák a Mgr. Jana Brandejsová
- [23] PETRO, J. *Nová slova v angličtině: anglicko-český slovník díl, A-G.* HALLOENGLISH.CZ, 2014. ISBN 978-80-879-5102-6
- [24] PITZER, M. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum.* 1. vyd. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7294-872-7.
- [25] ČERNÁ, A. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-6374-7.

- [26] NEUMAJER, O., L. ROHLÍKOVÁ J. ZOUNEK. *Učíme se s tabletem: využití mobilních technologií ve vzdělávání*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-768-3.
- [27] ECKERTOVÁ, L. a D. DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Aktivita českých dětí ve věku 9-16 let na internetu	19
Obrázek 2 - Využití sociálních sítí českými dětmi podle věku	20
Obrázek 3 - Aktivita na internetu podle pohlaví	21
Obrázek 4 - Případy kybergroomingu - skutečné kauzy.....	26
Obrázek 5 - Případy kybergroomingu - skutečné kauzy.....	26
Obrázek 6 - Souvislost mezi věkem a prevalencí sexuálních obsahů	29
Obrázek 7 - Uvedené údaje v profilu podle pohlaví.....	34
Obrázek 8 - Zabezpečení fotografií a videí	35

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Početní zastoupení respondentů dle ročníku a pohlaví	43
--	----

Seznam grafů

Graf 1 – Procentuální zastoupení oblíbených činností.....	44
Graf 2 – Procentuální zastoupení oblíbených činností.....	46
Graf 3 – Procentuální znázornění veřejné dostupnosti profilů.....	48
Graf 4 – Procentuální znázornění veřejné dostupnosti profilů.....	49
Graf 5 – Procentuální znázornění veřejné dostupnosti profilů.....	51
Graf 6 – Procentuální znázornění veřejné dostupnosti profilů.....	52
Graf 7 – Procentuální poměr dětí, které mají profil na sociální síti.....	53
Graf 8 – Procentuální poměr žáků disponující s internetovým připojením.....	53
Graf 9 – Procentuální poměr zastoupení jednotlivých zařízení.....	54
Graf 10 – Procentuální zastoupení nejoblíbenějších sociálních sítí.....	55
Graf 11 – Procentuální zastoupení oblíbených aktivit respondentů.....	56

- e. Porovnávat se s ostatními
- f. Jiné.....

15. Co mi sociální sítě dávají?

16. Co mi sítě naopak berou?

17. Co mě na sociálních sítích baví – co bych tam rád/a viděla?

18. Co naopak bych na sociální síti už nikdy nechtěl/a vidět?

19. Čím myslíš, že lze na internetu upoutat nebo vyniknout?

20. Považuješ youtubery či blogery za své vzory? ANO/NE
Pokud ano, co na nich obdivuješ a kdo je tvůj oblíbený youtuber či blogger?

21. Cítíš se na sociální síti sám/a sebou? ANO/NE

22. Snažíš se někdy napodobit chování svých přátel na sociální síti, aby se ti dostalo větší pozornosti nebo obdivu?

ANO/NE

Pokud ano, kolik peněz z kapesného používáš na nakupování si věcí, které tvoji kamarádi nebo idolové youtubeři/blogeři mají a postují na FB či Instagramu?

23. Když by jsi zažil/a nějaké chování, které by ti bylo nepříjemné a neuměl/a by jsi si s tím poradit, na koho by jsi se obrátil/a?

- a. Na rodiče
- b. Na učitele
- c. Na kamarádku
- d. Nechal/a bych si to pro sebe
- e. Jiné.....

24. Jaký druh profilu na sociální síti využíváš?

- a. Soukromý
- b. Veřejný

25. Učí tě tvoji učitelé či rodiče bezpečnému chování na sociální síti a upozorňují tě na možná rizika? ANO/NE

26. Pokud ano, co vše od nich o bezpečnosti na sociální síti víš?

**Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce před její
obhajobou**

Závěrečná práce:

Druh práce	Bakalářská práce
Název práce	Sociální sítě a rizika plynoucí z jejich užívání v prostředí ZŠ
Autor práce	Veronika Lechnerová, DiS.

Jsem si vědoma, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byla jsem seznámena se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Jsem si vědoma, že pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny dané práce lze pouze na své náklady a že úhrada nákladů za kopírování, resp. tisk jedné strany formátu A4 černobíle byla stanovena na 5 Kč.

V Praze dne.....

Jméno a příjmení žadatele	Veronika Lechnerová, DiS.
Adresa trvalého bydliště	Kosmická 742, Praha 4 – Háje, 149 00

podpis žadatele

Prohlášení žadatele o nahlédnutí listinné podoby závěrečné práce

Evidenční list

Jsem si vědoma, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byla jsem seznámena se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				